

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MATEJA BAUMAN

MENTOR :izr. prof. dr. MARJAN MALEŠIČ

ORGANIZIRANOST SISTEMA ZA ZAŠČITO IN
REŠEVANJE V LUČI MEDNARODNEGA SODELOVANJA
SLOVENIJE

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2003

*Za strokovno pomoč pri pisanju diplomske naloge se zahvaljujem
mentorju profesorju dr. Marjan Malešiču.*

Hvala Romanu za lektoriranje in pomoč pri oblikovanju.

*Predvsem pa gre zahvala mojemu očetu za pomoč, podporo in
mnoga pojasnila, ter seveda mami za neskončno potrpljenje.*

Izjava o avtorstvu

Potrjujem, da sem pričujoče diplomsko delo pripravljajla samostojno in pri tem uporabljala zgolj navedene vire literature.

Mateja Bauman

Kranj, marec 2003

Kazalo

1. Uvod	6
2. Metodološki okvir.....	8
2.1. Opredelitev predmeta proučevanja	8
2.2. Cilji proučevanja	8
2.3. Hipoteze	9
2.4. Delovne metode	10
2.5. Struktura naloge	11
3. Temeljni pojmi.....	12
4. Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in njegova umestitev v nacionalnovarnostni sistem RS.....	14
4.1. Cilji in naloge	17
4.2. Pristojnosti	17
5. Sile za zaščito, reševanje in pomoč kot operativni element sistema za zaščito in reševanje	19
5.1. Enote za hitre intervencije Republike Slovenije	20
5.2. Analiza organiziranosti enot za hitre intervencije.....	21
5.2.1. Organizacijska struktura enot.....	21
5.2.2. Kadrovanje v enote za hitre intervencije	23
5.2.3. Sistem aktiviranja enot za hitre intervencije.....	24
5.2.4. Opremljenost enot za hitre intervencije.....	25
5.2.5. Usposobljenost pripadnikov enot za hitre intervencije	26
6. Enota za hitre intervencije Republike Slovenije.....	28
6.1. Sestava in organizacijska shema enote za hitre intervencije	29
6.2. Postopki za napotitev državnih sil in sredstev za zaščito, reševanje in pomoč v tujino	33
6.3. Sodelovanje enote kinologov v reševalni akciji ob potresu v Turčiji	34

7. Oblikovanje državne rezerve materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč kot pomemben del sredstev enote za hitre intervencije.....	38
7.1. Zaloge materialnih sredstev	39
7.2. Namen oblikovanja državnih zalog materialnih sredstev	39
7.3. Izhodišča za oblikovanje državnih rezerv materialnih sredstev	40
7.3.1. Program oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev	41
7.3.2. Uporaba državnih rezerv materialnih sredstev	41
8. Mednarodno sodelovanje Slovenije s sistemom zaščite in reševanja	43
8.1. Bilateralno sodelovanje Slovenije s sosednjimi državami.....	44
8.1.1. Sodelovanje z Avstrijo	45
8.1.2. Sodelovanje s Hrvaško	45
8.1.3. Sodelovanje z Madžarsko	47
8.1.4. Sodelovanje z Italijo	48
8.2. Multilateralno sodelovanje Slovenije	49
8.2.1. Sodelovanje z zvezo Nato v okviru programa Partnerstvo za mir	49
8.2.1.1. Vloga zveze Nato pri zagotavljanju mednarodne pomoči ob naravnih nesrečah	50
8.2.1.2. Merila zveze Nato za učinkovito nudenje pomoči.....	51
8.2.1.3. Sodelovanje držav Severnoatlantskega partnerskega sveta ob večjih nesrečah.....	52
8.2.1.4. Sodelovanje Slovenije z zvezo Nato	54
8.2.2. Sodelovanje z Organizacijo združenih narodov v okviru strategije ZN »Za varnejši svet v 21. stoletju«	56
8.2.2.1. Sistem organizacije Združenih narodov za pomoč ob nesrečah	57
8.2.3. Sodelovanja z Evropsko unijo	61
8.2.3.1. Sistemi Evropske unije za civilno zaščito, ukrepanje ob onesnaženjih morja in humanitarno pomoč.....	62
8.2.3.2. Sodelovanje Slovenije v Mehanizmu Evropske unije za krepitev sodelovanja na področju civilne zaščite.....	67
8.3. Regionalno sodelovanje Slovenije	69
8.3.1. Sodelovanje v okviru srednjeevropske pobude	69
8.3.2. Sodelovanje v okviru delovne skupine Alpe-Jadran	70
8.3.3. Sodelovanje v Paktu za stabilnost za JV Evropo.....	70
8.4. Nudenje mednarodne pomoči	71
9. Sklep	73
10. Viri	79

1. Uvod

Po Strategiji Združenih narodov "Za varnejši svet v 21. stoletju" so nevarnosti in nesreče v sodobnem svetu neizogibne in vseh tveganj ni mogoče odstraniti, so pa na voljo številni tehnični ukrepi, tradicionalni načini ravnanja in splošno znane izkušnje, ki lahko zmanjšajo obseg in resnost posledic nesreč za državljane, gospodarstvo in družbo kot celoto. Nevarnost nesreč in ukrepanje, ko se zgodijo, so vsakdanji del našega življenja z naravo in se jim ne moremo izogniti, lahko pa spremenimo svoje ravnanje in odnos do njih.

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami obsega preventivne, zaščitne, reševalne, sanacijske in druge dejavnosti, ki prispevajo k večji varnosti ljudi, premoženja, kulturne dediščine in okolja. Težišča teh dejavnosti se spreminjajo, saj se spreminjajo tudi nevarnosti in ogroženost. Danes nas na primer jedrske nesreče, nesreče s strupenimi kemikalijami, nakopičenost jedrskega orožja, migracije in naraščajoči terorizem, skrbijo ravno tako, če ne še bolj, kot potresi, poplave, suša in druge naravne nesreče. Seveda se moramo zavedati, da popolne zaščite pred nevarnostmi ni mogoče zagotoviti, toda žrtve in škodo, ki jo povzročajo nesreče, je mogoče zmanjšati z vrsto preventivnih ukrepov, z vsestransko pripravljenostjo in medsebojnim sodelovanjem različnih organizacij in držav.

V Sloveniji je bil sistem in zaščite in reševanja pred vojnimi akcijami ter naravnimi in drugimi hudimi nesrečami sorazmerno dobro organiziran in razvit že v preteklosti. V okviru civilne zaščite, ki je bila organizirana v vseh bivalnih in delovnih okoljih, so se občani, organizacije in pripadniki enot in štabov civilne zaščite v osemdesetih letih prejšnjega stoletja intenzivno pripravljali in usposabljali za reševanje ljudi in materialnih dobrin pred vojnimi razdejanji, vedno bolj pa tudi za reševanje ljudi in materialnih dobrin ob naravnih in drugih nesrečah.

V obdobju po letu 1991 so se v Sloveniji na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami zgodile pomembne spremembe. Sprejeta je bila nova zakonodaja, ki je dejavnosti varstva pred nesrečami povezala v organizacijsko in funkcionalno celoto, v podsistem nacionalne varnosti Republike Slovenije. Nova zakonodaja je zahtevala spremembe na področju opazovanja, obveščanja in javnega alarmiranja, operativnih

govornih in podatkovnih zvez, izobraževanja in usposabljanja pripadnikov organov, enot in služb za zaščito, reševanje in pomoč. Z novo zakonodajo so bile jasneje razmejene pristojnosti med državo in občinami. Občine so po novi zakonodaji primarno odgovorne za varstvo pred nesrečami na svojem območju. Spremenile so se tudi naloge gospodarskih družb, zavodov in drugih organizacij v sistemu varstva pred nesrečami. Njihova odgovornost je po novem omejena predvsem na tveganje za nesreče, do katerih lahko pride zaradi njihove dejavnosti, na zagotavljanje varnosti delavcev na delovnem mestu ter izvajanje predpisanih zaščitnih ukrepov.

Slovenija je bila v tem času zelo dejavna tudi na področju mednarodnih odnosov. Takoj po osamosvojitvi se je odprla v svet in stopila na pot enakopravnega sodelovanja z drugimi članicami mednarodne skupnosti in mednarodnimi organizacijami. S sosednjimi in drugimi državami v regiji je pogodbeno uredila medsebojno pomoč in sodelovanje pri varstvu pred nesrečami ter ustvarila najnujnejše kadrovske in materialne možnosti za sodelovanje v mednarodnih humanitarnih akcijah.

Tako Slovenija dejavno sodeluje v programu Partnerstva za mir pri Natu ter v programih civilne zaščite Evropske unije. Aktivno sodeluje tudi v sistemu Organizacije združenih narodov, še posebno z Uradom OZN za usklajevanje humanitarne dejavnosti (UN-OCHA). Na nesreče v tujini se tako odziva redno in hitro, bodisi s pošiljanjem reševalnih ekip ali humanitarne in druge materialne pomoči. S tem Slovenija kaže svojo odgovornost in dejansko pripravljenost za sodelovanje pri razreševanju skupnih problemov varstva pred nesrečami in zagotavljanju mednarodne pomoči.

2. Metodološki okvir

2.1. Opredelitev predmeta proučevanja

Za predmet proučevanja sem si izbrala način organiziranosti sistema za zaščito in reševanje Republike Slovenije. Še posebno me zanima, kako je sistem za zaščito in reševanje organiziran za mednarodno sodelovanje v okviru evropskih integracij Slovenije. Analizirala bom tudi sodelovanje Slovenije s sosednjimi državami ter podlage bilateralnih in multilateralnih sporazumov in dogovorov, na osnovi katerih je to sodelovanje urejeno, če sploh je. To sodelovanje je namreč pomembno pri usklajevanju pomoči ob nesrečah, ki mnogokrat lahko presežejo zmogljivosti posamezne države.

Zanima me tudi, če in kako se Slovenija s sistemom za zaščito in reševanje vključuje v sodelovanje z zvezo Nato, Organizacijo združenih narodov, Evropsko unijo in v ostale organizacije, ki nudijo pomoč ob naravnih in drugih nesrečah.

V okviru mednarodnega sodelovanja Slovenije bom preučila enoto za hitre intervencije, ki deluje v okviru sistema za zaščito in reševanje in je kot taka najbolj primerna za hitro in učinkovito nudenje pomoči ob nesrečah v državi, v nesrečah, ki presegajo meje naše države, in za pomoč v mednarodnih humanitarnih akcijah. Poleg tega pa bom preučila še, kakšne so rezerve materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč, iz katerih se oskrbuje enota za hitre intervencije in so prav tako pomembne za učinkovito nudenje pomoči ob naravnih in drugih nesrečah.

2.2. Cilji proučevanja

Cilji proučevanja so naslednji:

- preučiti oblike in načine organiziranosti sistema za zaščito in reševanje Republike Slovenije za hitro ukrepanje ob naravnih in drugih nesrečah ter za mednarodno sodelovanje;

- preučiti namen, sestavo in delovanje sil za hitre intervencije v sistemu zaščite in reševanja Republike Slovenije;
- spoznati enoto za hitre intervencije Republike Slovenije, ki deluje v okviru sistema za zaščito in reševanje;
- preučiti namen, uporabnost in organizacijo rezervnih materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč;
- spoznati, na podlagi katerih sporazumov Republika Slovenija sodeluje s sosednjimi državami;
- spoznati, na podlagi katerih sporazumov Republika Slovenija sodeluje pri pomoči ob naravnih in drugih nesrečah v drugih državah;
- preučiti način delovanja OZN, zveze Nato in Evropske unije pri zagotavljanju mednarodne pomoči ob naravnih in drugih nesrečah.

2.3. Hipoteze

Temeljne hipoteze, s katerimi se bom ukvarjala v diplomski nalogi, so:

Prva hipoteza: Slovenija se lahko s svojim sistemom zaščite, reševanja in pomoči dejavno vključuje v mednarodne integracije in izvaja naloge, ki izhajajo iz mednarodnih pogodb o skupnem sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Druga hipoteza: Slovenija ima na področju zaščite, reševanja in pomoči urejeno sodelovanje s sosednjimi državami.

Tretja hipoteza: Slovenija ima organiziran sistem za hitro interveniranje v primeru naravnih in drugih nesreč doma in v tujini.

Izvedena hipoteza: Slovenija ima ustanovljene strokovne in profesionalne enote zaščite, reševanja in pomoči na državni ravni, ki so sposobne hitro in učinkovito ukrepati ob nenadnem pojavu naravnih ali drugih nesreč doma in v tujini.

Četrta hipoteza: Slovenija ima s programom oblikovanja državnih zalog materialnih sredstev zagotovljeno osnovo za nudenje hitre in učinkovite pomoči ob naravnih in drugih nesrečah doma in v tujini.

2.4. Delovne metode

Pri analizi diplome bodo uporabljene naslednje delovne metode:

- **teoretično raziskovalna metoda analize vsebine pisnih virov** je klasična metoda, ki bo omogočila analizo posameznih dokumentov, pomembnih za temo diplome. Med pisne vire štejemo strokovne knjige, normativno pravne akte in dokumente, članke, razne publikacije Ministrstva za obrambo in druge dostopne vire.
- **deskriptivna metoda** opisovanja in ugotavljanja dejstev, ki bo uporabljena za opis sistema zaščite in reševanja in enote za hitre intervencije, ki deluje znotraj tega sistema, ter za predstavitev mednarodnega sodelovanja Republike Slovenije na področju zaščite in reševanja.
- **metoda analize domačih strani na internetu**, ki bo služila predvsem za zbiranje podatkov o organiziranosti in delovanju mednarodnih organizacij, kot tudi za zbiranje podatkov o mednarodnih dejavnostih Uprave RS za zaščito in reševanje.
- **empirično raziskovalna metoda intervjuja** pa bo služila predvsem kot vir informacij o dejanskem stanju sistema za zaščito in reševanje, o enoti za hitre intervencije, o mednarodnem sodelovanju sistema zaščite in reševanja in o materialnih zalogah, potrebnih za uresničitev delovanja in sodelovanja enote za hitre intervencije v okvirih mednarodnega sodelovanja.

2.5. Struktura naloge

Po uvodu in opredelitvi metodološkega okvirja bom v začetku najprej razložila nekaj temeljnih pojmov, ki se bodo pojavljali v diplomu.

Po definiciji temeljnih pojmov bo sledil opis sistema zaščite in reševanja pred naravnimi in drugimi nesrečami ter njegova umestitev v sistem nacionalne varnosti Republike Slovenije. Nato bom opredelila sile za zaščito, reševanje in pomoč in v okviru le teh tudi enote za hitre intervencije. Analizirala bom način organiziranosti enot za hitre intervencije (njihovo organizacijsko strukturo, kadrovanje, način aktiviranja, opremljenost, usposobljenost). Podrobneje bom pregledala sestavo in organizacijsko shemo enote za hitre intervencije, ki deluje v sistemu zaščite in reševanja in je namenjena tudi za potrebe mednarodnega sodelovanja. Opisala bom tudi postopke za napotitev državnih sil in sredstev za zaščito, reševanje in pomoč v tujino, hkrati pa kot primer dejanskega sodelovanja predstavila sodelovanje slovenske enote za reševanje s psi v reševalni akciji v Turčiji leta 1999. Nato bom predstavila oblikovanje državnih rezerv materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč, ki so prav tako pomemben dejavnik za uspešno zagotavljanje hitre in učinkovite pomoči ob nenadnem pojavu nesreč. Sledila bo analiza mednarodnega sodelovanja Slovenije in v okviru le tega tudi opredelitev sporazumov, na podlagi katerih Republika Slovenija sodeluje s sosednjimi državami. Poleg tega bom opredelila tudi ostale evropske in svetovne integracije, v okviru katerih Republika Slovenija sodeluje pri nudenju pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Opisala bom tri mednarodne sisteme za pomoč ob nesrečah, v okviru katerih sodeluje Republika Slovenija: sistem Organizacije združenih narodov za pomoč ob nesrečah, sistem zveze Nato za zagotavljanje mednarodne pomoči ob naravnih nesrečah in sistem sodelovanja in pomoči ob nesrečah v Evropski uniji.

Sledila bosta verifikacija hipotez in sklep.

3. Temeljni pojmi

“**Nacionalna varnost Republike Slovenije** je sistem, v katerem je zagotovljeno uresničevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, uravnotežen gospodarski, socialni in kulturni razvoj ter uresničevanje drugih življenjskih interesov, delovanje demokratične, pravne in suverene ter ozemeljsko enotne in nedeljive države Republike Slovenije” (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, RS Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, maj 2000:53).

“**Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami** je sistem, ki obsega varstvo ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine ter okolja pred naravnimi in drugimi nesrečami” (Zakon o obrambi. Ur.l.RS, št. 82, 30.12.1994:5029).

“**Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami** obsega ukrepe, dejavnosti in ravnanja pri varovanju ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja pred nevarnostmi in nesrečami” (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, RS Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, maj 2000:57).

“**Naravna nesreča** je dogodek ali vrsta med seboj povezanih dogodkov, ki so jih povzročile naravne sile, prizadenejo pa kulturno pokrajino oziroma njene posamezne družbene sestavine (prebivalce, naselja, gospodarstvo). Naravne nesreče delimo po vzrokih njihovega nastanka na geofizikalne (meteorološke, hidrološke, geološke) ter biološke (epidemije, epizootije, epifitije, infestacije). Skrajni naravni pojav in spremljajoče delovanje naravnih sil še ni nesreča. Nesreča se zgodi šele, ko naravni pojav oziroma naravne sile učinkujejo na človeka ter na njegovo življenjsko in družbeno okolje” (Doktrina ZRP, RS Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, maj 2000:54).

“**Druge nesreče** so dogodki, ki jih je povzročil človek in ki prizadenejo ali ogrozijo življenje ali zdravje ljudi ali živali ter povzročijo škodo na premoženju, kulturni dediščini in okolju. Druge nesreče delimo na tehnične in tehnološke nesreče ter na družbeno pogojene nesreče” (Doktrina ZRP, RS Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, maj 2000:52).

“**Sile za zaščito, reševanje in pomoč** so razpoložljive človeške zmogljivosti gospodarskih družb, zavodov ali drugih organizacij, lokalnih skupnosti in države, ki so namenjene zaščiti, reševanju in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah” (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ur.l.RS, št. 64, 14.10.1994:3600).

“**Zaščita** obsega organizacijske, tehnične in druge ukrepe ter uporabo tehničnih in drugih sredstev za neposredno osebno in skupinsko zaščito ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine ter okolja pred posledicami naravne in druge nesreče” (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ur.l.RS, št. 64, 14.10.1994:3600).

“**Reševanje** obsega ukrepe in postopke za reševanje ljudi, katerih življenje ali zdravje je ogroženo, reševanje živali, premoženja ter kulturne dediščine pred posledicami naravne in druge nesreče” (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ur.l.RS, št. 64, 14.10.1994:3600).

“**Pomoč** obsega ukrepe in storitve strokovnjakov, reševalnih enot in služb, uporabo zaščitne in reševalne opreme ter sredstev pomoči” (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ur.l.RS, št. 64, 14.10.1994:3600).

“**Intervencija** je organizirano posredovanje ene ali več reševalnih enot oziroma služb pri zaščiti in reševanju ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja ter preprečevanju nadaljnje škode in drugih posledic nesreče. Intervencija je končana, ko je odstranjena neposredna nevarnost za življenje ali zdravje ljudi, živali, premoženje, kulturne dediščine in okolje in ko je preprečeno nastajanje nadaljnje škode” (Doktrina ZRP, RS Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, maj 2000:53).

4. Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in njegova umestitev v nacionalnovarnostni sistem RS

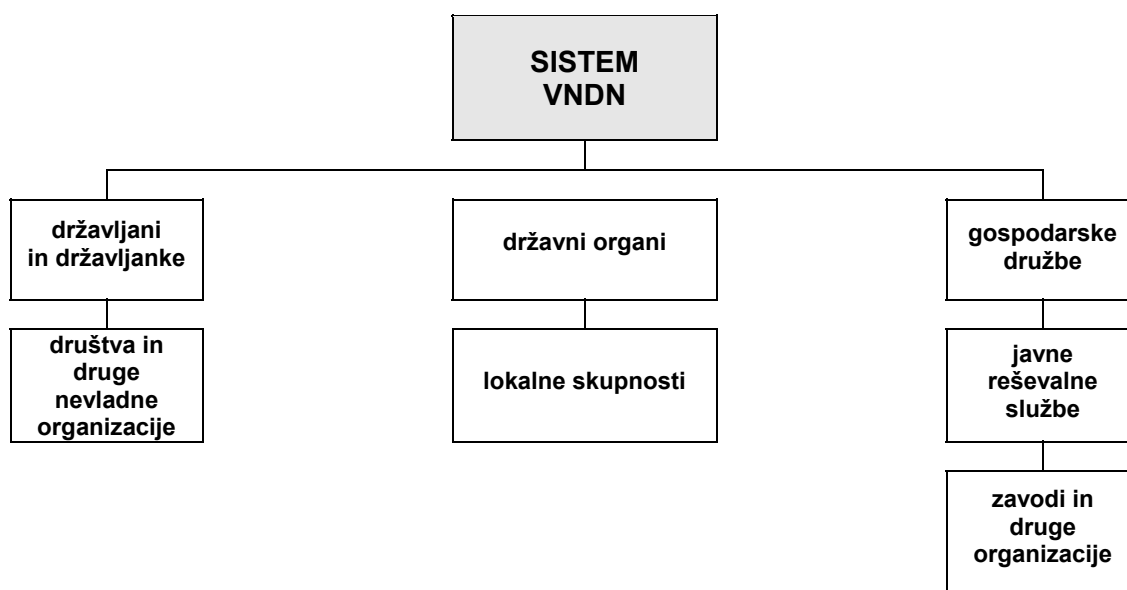
“Naravne in druge nesreče ogrožajo fizično, socialno in ekonomsko varnost prebivalcev ter splošno varnost in blaginjo v državi. Zato je varstvo pred nesrečami eden od strateških in nacionalnih interesov Republike Slovenije. Slovenska država se je na te nevarnosti odzvala z organiziranjem Sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami” (Ušeničnik, 2002:462).

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je normativno, organizacijsko, funkcionalno in nadzorno enoten in celovit sistem varstva ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja, ki deluje v miru in v vseh spremenjenih razmerah, tudi v izrednem in vojnem stanju. Naloge, ki jih opravlja, so:

- preprečevanje naravnih in drugih nesreč (izvajanje preventivnih ukrepov);
- odkrivanje, spremljanje in opozarjanje na nevarnost nesreč;
- izvajanje priprav za zaščito in reševanje;
- neposredno izvajanje zaščite, reševanja ter pomoči;
- odpravljanje in zmanjševanje posledic teh nesreč.

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami vključuje vse oblike in dejavnosti, pomembne za preprečevanje nesreč in ublažitev njihovih posledic. V okviru svojih pristojnosti, pravic in odgovornosti so v sistem vključeni:

- državljani;
- društva in druge nevladne organizacije, ki opravljajo dejavnosti, pomembne za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami;
- javne reševalne službe;
- gospodarske družbe;
- zavodi in druge organizacije;
- državni organi in lokalne skupnosti (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS, Ur.l.RS, št. 56, 6.7.2001:5743).

Preglednica 3.1.: Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami
(Vir: Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS, Ur.l.RS, št. 56, 6.7.2001).

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami je torej v Sloveniji organizirano kot enoten in celovit sistem in je podsistem sistema nacionalne varnosti. To je prikazano tudi v naslednji preglednici.

Sistem nacionalne varnosti RS			
Podsistemi		Temeljne funkcije	Izvajalci
notranja varnost		preprečevanje in odpravljanje ogrožanja osebne varnosti in premoženja ljudi ter javnega reda, kaznivih dejanj, prekrškov, varovanje državne meje, izvajanje upravno-notranjih zadev, zagotavljanje obveščevalnih informacij, izvajanje nadzornih in inšpekcijskih nalog ter sodnega varstva	policija, državno tožilstvo, pravosodni organi, nadzorni in inšpekcijski organi
varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami		preventiva, pripravljenost, zaščita, reševanje in pomoč, zagotavljanje osnovnih življenjskih pogojev, obnova in razvoj po naravnih in drugih nesrečah	organi vodenja, reševalne službe in enote, državne in lokalne javne službe, državni in lokalni upravni organi, gospodarske družbe in posamezniki
obramba	vojaška	odvrčanje vojaške agresije, vojaška obramba države	Slovenska vojska
	civilna	ukrepi in dejavnosti za delovanje organov oblasti, gospodarsko obrambo, psihološko obrambo in druge neoborožene oblike odpora	organi državne in lokalne oblasti, gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije, državljani

Preglednica 3.2.: Sistem nacionalne varnosti v Sloveniji

(Vir: Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije, Ur.l.RS, št. 56, 6.7.2001).

Umestitev varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami kot samostojnega sistema v nacionalnovarnostni sistem Republike Slovenije seveda ne pomeni, da to področje nima več nobene funkcionalne povezave z obrambnim sistemom. Tudi varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami mora odigrati svojo vlogo v pripravah družbe na morebitne oborožene konflikte. Obrambne sile, predvsem Slovenska vojska, pa sodelujejo pri izvajanju zaščite, reševanja in pomoči, kot je to določeno s Strategijo

nacionalne varnosti, z Nacionalnim programom varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter z zakonodajo.

4.1. Cilji in naloge

Glavni cilj varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je zmanjšati število nesreč. Glavni cilj zaščite, reševanj in pomoči pa je obvarovati ljudi, živali, materialne in druge dobrine ter okolje pred uničenjem, poškodbami in drugimi posledicami nesreč oziroma ublažiti posledice nesreč.

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami obsega:

- preventivo;
- pripravljenost za ukrepanje;
- zaščitne ukrepe;
- reševanje in pomoč;
- odpravljanje posledic in obnovo.

V okviru sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami se izvajajo predvsem tisti ukrepi in naloge, katerih namen je neposredna zaščita, reševanje in pomoč ogroženim ob nesreči (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:17).

4.2. Pristojnosti

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami temelji na odgovornosti državnih organov in občin za preprečevanje in odpravljanje nevarnosti, ter pravočasno ukrepanje ob nesrečah. Temelji tudi na obveznosti gospodarskih družb, zavodov in drugih organizacij za izvajanje nujnih ukrepov za zaščito in reševanje ljudi in premoženja v okviru njihove dejavnosti, ter na odgovornosti prebivalcev za lastno varnost in varnost njihovega premoženja.

Država in občine organizirajo varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami kot enoten in celovit sistem v državi. V državni pristojnosti je predvsem urejanje sistema, načrtovanje razvojnega in raziskovalnega dela, organiziranje sistema opazovanja,

obveščanja in alarmiranja ter sistema zvez, priprava programov izobraževanja in usposabljanja za zaščito, reševanje in pomoč, izgradnja in vzdrževanje telekomunikacijske, informacijske in druge infrastrukture, ter organiziranje in pripravljane državnih sil za zaščito, reševanje in pomoč (v okviru teh pa so tudi enote za hitre intervencije). V občinski pristojnosti je spremljanje nevarnosti, organiziranje, opremljanje in usposabljanje lastnih sil za zaščito, reševanje in pomoč ter organiziranje in izvajanje zaščite, reševanja in pomoči. Občine samostojno organizirajo in vodijo akcije zaščite, reševanja in pomoči na svojem območju, kot tudi akcije odpravljanja posledic nesreč. Država jim pri tem pomaga s silami in sredstvi iz svoje pristojnosti.

Pri upravljanju sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami sodelujejo državni zbor in vlada, občinski sveti in župani ter upravni organi in poslovodni organi gospodarskih družb, zavodov in drugih organizacij. Operativno strokovno vodenje akcij za zaščito, reševanje in pomoč pa je v pristojnosti poveljnikov in štabov Civilne zaščite, vodij intervencij ter vodij reševalnih enot in služb.

Težišče varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami naj bi bilo izvajanje preventivnih ukrepov, katerih namen je preprečiti nastanek nevarnosti oziroma odpraviti nevarnost, ki lahko povzroči nesrečo (Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ur.l.RS, št.44, 21.5.2002:4307).

“Varstvo pred nesrečami danes ne pomeni več množice razdrobljenih in med seboj nepovezanih preventivnih, zaščitno-reševalnih, sanacijskih in drugih dejavnosti. Razvija se kot celovit sistem, ki omogoča, da se vse naštete in med seboj odvisne dejavnosti izvajajo povezano in usklajeno. To pa zagotavlja večjo smotrnost, učinkovitost in gospodarnost celotnega sistema” (Ušeničnik, 2002:464).

5. Sile za zaščito, reševanje in pomoč kot operativni element sistema za zaščito in reševanje

Sile za zaščito, reševanje in pomoč so namenjene praktičnemu izvajanju ukrepov in nalog zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Namenjene so tudi praktičnemu usposabljanju, vzdrževanju zaščitnih sredstev in reševalne opreme ter izvajanju drugih nalog pri vzdrževanju pripravljenosti.

Sile za zaščito, reševanje in pomoč organizirajo lokalne skupnosti, država ter določene gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije. Lokalne skupnosti in država organizirajo svoje sile glede na ogroženost njihovega območja, gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije pa glede na tveganje v dejavnostih, ki jih opravljajo.

Sile za zaščito, reševanje in pomoč se glede na način vključevanja in sodelovanje državljanov delijo na prostovoljne, poklicne in dolžnostne. Posamezne enote in službe se lahko organizirajo v kombinaciji poklicnih in prostovoljnih članov.

Prostovoljne enote in reševalne službe se organizirajo po načelu prostovoljnosti pri nevladnih, zlasti humanitarnih organizacijah. Njihovo delovanje se povezuje in dopolnjuje s poklicnimi reševalnimi službami.

Poklicne enote in službe za zaščito, reševanje in pomoč se kot samostojne enote oziroma službe organizirajo po načelu poklicnega opravljanja nalog kot javni zavodi ali režijski obrati, ter na podlagi pogodbe pri ustreznih gospodarskih družbah, zavodih, društvih in drugih organizacijah.

Dolžnostne enote in službe za zaščito, reševanje in pomoč se organizirajo na podlagi državljanske dolžnosti kot enote in službe civilne zaščite.

Sile za zaščito, reševanje in pomoč sestavljajo:

- enote za hitre reševalne intervencije;

- splošne reševalne enote in službe;
- posebne reševalne enote in službe;
- enote in službe civilne zaščite;
- ter druge sile za zaščito reševanje in pomoč (slovenska vojska in policija) (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:24).

5.1. Enote za hitre intervencije Republike Slovenije

Eno od načel zaščite, reševanja in pomoči se glasi. “Da bi preprečili ali vsaj ublažili posledice naravnih in civilizacijskih nesreč, je treba ukrepati hitro in učinkovito. Zato morajo biti sile za zaščito, reševanje in pomoč organizirane, opremljene in usposobljene tako, da se na nesreče lahko odzovejo v najkrajšem možnem času” (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:14).

Prav enote za hitre intervencije pa so namenjene izvajanju posebno zahtevnih reševalnih intervencij, ki zahtevajo hitro ukrepanje za preprečitev ali zmanjšanje nevarnosti oziroma ogroženosti. Enote za hitre intervencije so namenjene tudi sodelovanju v akcijah zaščite, reševanja in pomoči na podlagi bilateralnih, trilateralnih in večstranskih sporazumov s sosednjimi in drugimi državami ter za sodelovanje v mednarodnih humanitarnih in reševalnih akcijah v okviru programov OZN, Partnerstva za mir pri zvezi Nato, Evropske unije in drugih mednarodnih organizacijah (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:24).

Enote za hitre intervencije državnega pomena so organizirane kot državna enote za hitre intervencije in kot gasilske enote, ki opravljajo naloge širšega pomena.

Državna enota za hitre intervencije je organizirana po modularnem načelu, s stalnim jedrom v obliki taktične enote, z močjo od enega voda do ene samostojne čete. Enote za hitre intervencije lahko glede na ogroženost organizirajo tudi mestne in druge večje občine.

Gasilske enote širšega pomena so namenjene izvajanju intervencij ob nesrečah na državnih cestah, ob letalskih, železniških in pomorskih nesrečah, nesrečah z nevarnimi

snovmi ter izvajanju drugih zahtevnejših gasilskih intervencij (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:24-25).

Slovenijo ogrožajo skoraj vse vrste naravnih in drugih nesreč, razen vulkanskih izbruhov in tornadov. Samo na območjih, kjer so možni potresi VIII. in IX. stopnje po MCS lestvici, živi 827.000 prebivalcev. Poplave ogrožajo več kot 300.000 hektarov ozemlja oziroma 480.000 prebivalcev. Zemeljski plazovi ogrožajo okoli 7.000 km². Zlasti na območju Primorske in Krasa je velika požarna ogroženost naravnega okolja. Stalno nevarnost predstavljajo suša, toča, pozeba, žled, visok sneg, mogoče pa so tudi vse vrste nesreč z nevarnimi snovmi, vključno z radiološkim onesnaženjem, ki lahko povzročijo hude posledice in zahtevajo angažiranje vseh razpoložljivih sil in sredstev zaščite in reševanja na prizadetem območju.

Seveda so lahko posledice tako hude, da prizadeto okolje nima na razpolago ustreznih sil in sredstev, ali pa jih nima dovolj za ustrezno izvajanje zaščitno-reševalnih nalog. Iz navedenih razlogov je vlada republike Slovenije za izvajanje najzahtevnejših zaščitno-reševalnih nalog ob morebitnih naravnih in drugih nesrečah ali v vojni na območju države ustanovila državne enote za hitre intervencije. Njihova temeljna naloga je hitro in učinkovito ukrepanje na prizadetih območjih v državi.

5.2. Analiza organiziranosti enot za hitre intervencije

Pri analizi teh enot moramo nameniti posebno pozornost organizacijski strukturi, kadrovanju, sistemu aktiviranja, opremljenosti in usposobljenosti pripadnikov (Dolščak, 1993:213).

5.2.1. Organizacijska struktura enot

Enota za hitre intervencije je lahko zasnovana kot ena od specializiranih enot, ali pa je sestavljena iz več različnih specializiranih enot civilne zaščite in organizirana tako, da predstavlja celoto.

Pri organizacijski strukturi je potrebno zadostiti predvsem naslednjim zahtevam:

- Enota mora biti malo številna, da se lahko hitro aktivira in seveda čimprej začne opravljati svoje naloge. V malo številni enoti se ljudje med seboj dobro spoznajo in si pri opravljanju zahtevnih nalog, kjer je lahko napaka posameznika usodna za drugega ali celo za celo enoto, bolj zaupajo. Če obseg nalog zahteva večje število reševalcev, je boljše organizirati več majhnih enot, ki jih lahko smiselno povezujemo v večje enote.

- Enota mora imeti poleg operativnega vodje, ki enoto vodi pri opravljanju zaščitno-reševalnih nalog, tudi vodstvo enote, ki skrbi za vse logistične naloge enote, kot je organiziranje potovanja, povezava s strukturami vodenja zaščite in reševanja na prizadetem območju ipd. Vodstvo enote na ta način enoto razbremeni vseh podrobnosti, ki bi ji po nepotrebnem jemale dragoceni čas in energijo.

- Enota mora imeti zagotovljeno popolno avtonomijo bivanja. To dosežemo s tem, da ji dodamo ustrezno veliko enoto za logistično podporo, ki skrbi za hrano, za najnujnejšo zdravstveno oskrbo, nastanitev enote, zagotavljanje zvez, vzdrževanje, manjša popravila opreme ipd. Avtonomija enote ima poleg operativnega tudi velik psihološki pomen. Pripadniki enote vedo, da bo zagotovljena ustrezna oskrba z vsemi sredstvi in opremo, torej niso obremenjeni z mnogimi težavami, ki lahko nastopijo na neznanem in prizadetem območju. Zavedati se je treba, da enota odhaja na prizadeto območje, kjer je prisotno tudi pomanjkanje, in da enota vedno le pomaga na prizadetem območju nikoli pa ne sme postati dodatno breme za prizadeto okolje.

- Za enoto mora biti izdelan tudi operativni načrt, v katerem morajo biti predstavljene različne rešitve v zvezi s formiranjem enote. Ne glede na to, kako je enota organizirana, se glede na vrsto in obseg nesreče, ter glede na zahteve prizadetega območja, enota dokončno formira šele ob nesreči. Iz navedenih razlogov je treba načrtovati vrste in načine komunikacij ter vse dejavnosti, ki so povezane z aktiviranjem ter opremo enote. Zelo pomemben element načrtovanja je tudi vnaprej predvidena organizacija dela in bivanja enote. Pomembno je namreč, da se predvidijo vse naloge v zvezi z organizacijo prevoza, nastanitve, bivanja ipd (Dolšček, 1993:213-214).

5.2.2. Kadrovanje v enote za hitre intervencije

Kadrovanje pripadnikov enote je eden od zelo pomembnih dejavnikov za kakovostno opravljanje zadanih nalog, zato so pri organiziranju kadrovske sestave pomembni predvsem naslednji elementi:

- V enoto se vključuje le pripadnike civilne zaščite, ki imajo dobre psihofizične sposobnosti. To je še posebno pomembno za operativni del enote, ki neposredno izvaja zahtevne zaščitno-reševalne naloge.
- V enoto se vključuje le pripadnike civilne zaščite, ki se na podlagi ankete ali osebne izjave prostovoljno odločijo za sodelovanje v taki enoti. Upoštevanje načela prostovoljnosti je za kakovostno opravljanje zahtevnih nalog ključnega pomena. Pripadniki, ki se prostovoljno odločijo za delo v taki enoti, so prav gotovo zadosti motivirani, kar pomeni, da so pripravljeni tudi večkrat na leto nesebično sodelovati pri opravljanju zaščitno-reševalnih nalog zunaj svojega domačega okolja (pomembno tudi za mednarodno sodelovanje). Motiviranost je tudi eden od pomembnih elementov za hitro aktiviranje enote.
- V enoto se vključuje le pripadnike, ki so kakovostno usposobljeni za hitro opravljanje zadanih nalog, in če je le mogoče, tudi tiste, ki poklicno ali v prostem času opravljajo sorodne naloge, pomembne za zaščito, reševanje in pomoč.
- Ker je enota predvidena tudi za opravljanje zaščitno-reševalnih nalog v tujini, je dobro, da vsaj nekaj pripadnikov dobro obvlada tudi kakšen tuj jezik (angleščina, nemščina).
- Zaželeno je tudi, da so vključeni pripadniki že kdaj opravljali zahtevne naloge iz zaščite, reševanja in pomoči (izkušnje).

Seveda je vsem naštetim zahtevam težko vedno zadostiti, vendar je potrebno pri kadrovanju take enote težiti k optimalnosti (Dolščak, 1993:214).

5.2.3. Sistem aktiviranja enot za hitre intervencije

Sistem aktiviranja je za enoto za hitre intervencije zelo pomemben dejavnik. Enote lahko aktiviramo na naslednje načine:

- Tiho alarmiranje pravimo sistemu pozivanja, ki temelji na pozivnikih, katere morajo pripadniki enote vedno nositi pri sebi. Aktiviranje na ta način se lahko izvede preko centrov za obveščanje, lahko pa ga neposredno izvede odgovorna oseba, ki enoto aktivira.
- Aktiviranje s pozivanjem po telefonu v službo ali na dom je pri majhnih enotah možno, enostavno in tudi relativno hitro. Seveda pa ima tako pozivanje že vrsto omejitev, kot je odsotnost od doma ali v službi. Tak sistem zahteva tudi redno spremljanje in dopolnjevanje telefonskega imenika.
- Aktiviranje s samopozivanjem pravimo sistemu pozivanja, pri katerem aktiviramo le prvega pripadnika ali nekaj pripadnikov enote, potem pa po vnaprej izdelanem sistemu, s katerim so seznanjeni vsi pripadniki, pozivajo drug drugega s telefonom ali z osebnim pozivanjem v službi ali na domu. Opisani način zahteva relativno veliko časa, zato je uporaben za aktiviranje enot za hitre intervencije le v skrajni sili, ko predhodno opisani sistemi niso mogoči, ali pa kot dopolnilni sistem. Pri tem sistemu moramo paziti, da število pripadnikov v eni pozivni mreži ni preveliko, ker lahko tak sistem postane zapleten in v primeru nedosegljivosti več pripadnikov neobvladljiv.
- Aktiviranje s kurirji na domu ali v službi je klasičen sistem pozivanja, ki se ga uporabi le v skrajni sili, ker od vseh sistemov zahteva največ časa.
- Aktiviranje prek radia ali televizije je lahko včasih hitro, predvsem če se zgodi nesreča, ki je v javnosti odmevna in so pripadniki enote pripravljeni na poziv. Ima pa tudi niz omejitev, npr. ne slišijo ga vsi hkrati, zato se tudi ta sistem uporablja predvsem kot dopolnitev predhodno opisanim sistemom.

Ostanejo nam še možnosti kombiniranih sistemov aktiviranja. Kombinirane načine uporabimo predvsem takrat, ko nimamo na razpolago dovolj tehničnih sredstev za aktiviranje s pozivniki in z njimi opremimo le ključne pripadnike enote, ki potem aktivirajo sistem samopozivanja.

Pri aktiviranju takih enot, kot je enota za hitre intervencije, moramo težiti k čim večji hitrosti. Ob tem moramo upoštevati tehnične in finančne zmožnosti ustanovitelja enote. Najpomembneje pa je, da se ne zanašamo le na en sistem aktiviranja, ampak imamo hkrati organizirana vsaj dva, ali še bolje, več načinov, ki se med sabo lahko dopolnjujejo (Dolščak, 1993:214-215).

5.2.4. Opremljenost enot za hitre intervencije

Enota za hitre intervencije mora biti za hitro in učinkovito ukrepanje opremljena s kakovostno osebno opremo, opremo in sredstvi za reševanje, sredstvi za zveze, opremo za bivanje in pripravo hrane ipd.

Zelo pomembno je, da je tovrstna enota opremljena z učinkovitimi in vedno uporabnimi sredstvi za zveze. S tem, ko enoti zagotovimo predpisane in uporabne radijske zveze, ji zagotovimo kakovostno komunikacijo znotraj enote pri izvajanju reševalnih nalog in povezavo z vodstvom reševanja na prizadetem območju. Enoti mora biti komuniciranje omogočeno tudi takrat, ko je udeležena v reševalnih akcijah v tujini.

Posebno pozornost se namenja tudi pripravi opreme za takojšen prevoz ter seveda hitremu in enostavnemu prevozu opreme in pripadnikov enote za hitre intervencije. Prav tako je pomembno, da je oprema enote za hitre intervencije skladiščena v lahko dostopnem in preglednem skladišču in da je ustrezno označena, tako da se ne izgublja dragocenega časa z iskanjem opreme po skladiščih.

Organiziran mora biti sistem za prevoz opreme. Možnosti je več, izbira pa je odvisna predvsem od oddaljenosti in dostopnosti prizadetega območja. Najenostavnejši in relativno hiter transport, seveda če prizadeto območje ni preveč oddaljeno, je še vedno cestni transport. Zato je najbolje, če imamo na razpolago ustrezno število lahkih in okretnih vozil, ki so sposobna premagovati tudi nekoliko zahtevnejše terene. Tem zahtevam najbolj ustrezajo večja kombinirana vozila, ki poleg opreme lahko odpeljejo

tudi pripadnike enote, ali manjša tovorna vozila za opremo in kombinirana vozila za pripadnike. Seveda morajo biti vozila vedno pripravljena in sposobna za vožnjo.

Izredno hiter in učinkovit je prevoz s helikopterji. Prednost tega načina je predvsem v hitrem prevozu opreme in pripadnikov na prizadeto območje in v neodvisnosti od kopenskih komunikacij, ki so lahko poškodovane. Seveda pa to ne more biti edini predvideni način, kajti tudi helikopterji so v slabih vremenskih razmerah neuporabni.

Prevoza po železnici in z letali ni mogoče vnaprej natančno načrtovati, saj ne vemo ne kje, ne kdaj bo potrebna intervencija. Dokončno rešitev moramo poiskati v danem trenutku. Največkrat se z letali prevaža državno enoto za hitro posredovanje na pomoč v sosednje države, kot to predvidevajo razni mednarodni sporazumi (Dolščak, 1993:215-217).

5.2.5. Usposobljenost pripadnikov enot za hitre intervencije

Razumljivo je, da morajo biti pripadniki enote za hitre intervencije strokovno usposobljeni za opravljanje zaščitno-reševalnih nalog v svoji specialnosti, zato morajo opraviti temeljno usposabljanje in stalna dopolnilna usposabljanja iz svoje specialnosti. Seveda pa za uspešno in dolgotrajno opravljanje izredno zahtevnih nalog v slabih delovnih razmerah, zunaj svojega bivalnega okolja, kjer je eden od pglavitnih dejavnikov hitrost ukrepanja, ne zadostujejo le osnovna znanja iz posameznih specialnosti na področju zaščite, reševanja in pomoči.

Tovrstna enota mora biti do popolnosti usposobljena za hitro aktiviranje in prevoz, za prevoz ter uporabo opreme in sredstev, za dolgotrajno in zahtevno skupinsko izvajanje reševalnih nalog, za uporabo sredstev za zveze, za samostojno bivanje na neznanem in prizadetem območju in za učinkovito vodenje reševalnih nalog. Zadostiti mora torej visokim zahtevam po usposobljenosti, saj je le taka dovolj učinkovita. To pa je možno doseči z usposabljanjem na ustreznih vajah.

Vaje je potrebno organizirati v različnih vremenskih in delovnih razmerah ter okoljih s ciljem, da so namišljene situacije čimbolj podobne realnim situacijam na prizadetem območju. Skozi tovrstna usposabljanja se preizkusijo vse organizacijske rešitve, ki so bile predhodno načrtovane, in jih lahko kasneje na podlagi spoznanj, ki smo jih pridobili z vajo, tudi popravljamo ali v celoti spremenimo. Na zahtevnih vajah pa se ne

preizkuša le načrtovanih rešitev, temveč se tudi preverja znanje in psihofizične sposobnosti pripadnikov enote, ki so kljub sodobni tehnični opremi še vedno temelj učinkovitega reševanja. Prav tako se pripadniki na ta način temeljito spoznajo med seboj in se tako usposobijo za skupinsko delo (Dolščak, 1993:217).

6. Enota za hitre intervencije Republike Slovenije

Analiza organizacije in delovanje enot, organiziranih za zaščito, reševanje in pomoč ter odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč, je pokazala, da v Sloveniji potrebujemo enoto za hitre intervencije tudi na ravni države, kajti:

- enota za hitre intervencije lahko izvede tudi najbolj kompleksne zaščitno-reševalne akcije;
- delovanje take enote je popolnoma avtonomno in ne predstavlja obremenitve za prizadeto območje;
- ob večjih naravnih in drugih nesrečah takšna enota pomeni veliko strokovno okrepitev enot in sil, ki so že na kraju nesreče (Lavrač, 1994:237).

V Sloveniji je za zaščito in reševanje na območju občine odgovorna predvsem občina sama, zato mora imeti za izvajanje preventivnih in zaščitnih ukrepov ustanovljen štab, enote in službe Civilne zaščite. Ker pa nesreča lahko prizadene več občin hkrati, oziroma širše območje države, je civilna zaščita organizirana tudi na ravni države. Tako so poleg podjetij, zavodov in drugih organizacij ter prostovoljnih društev in organizacij, katerih dejavnost je pomembna za zaščito in reševanje, v regijah ustanovljeni regijski štabi, enote in službe Civilne zaščite, pri Upravi RS za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo Republike Slovenije pa je ustanovljena tudi **enota za hitre intervencije** (Kuntarič, 2002:18).

Ideja za ustanovitev enote za hitre intervencije je stara že kar nekaj let in kar nekaj let že traja tudi njeno oblikovanje. Minister za obrambo je konec pomladi 2001 podpisal odredbo, s katero je enoto tudi dejansko ustanovil, poleti 2001 pa je bil pripravljen še načrt za njeno opremljanje do leta 2003.

Po letu 1991, ko se je Slovenija začela približevati evropskim integracijskim tokovom, je bilo podpisanih več dvostranskih sporazumov o medsebojni pomoči, predvsem s sosednjimi in tudi nekaterimi bolj oddaljenimi državami. Sistem zaščite, reševanja in pomoči Republike Slovenije zato potrebuje enoto, ki bo sposobna delovati tudi v tujini.

Nenazadnje je to tudi priporočilo Urada za usklajevanje humanitarne dejavnosti Združenih narodov (OCHA - Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) in Evroatlantskega centra za usklajevanje pomoči ob nesreči (EARDCC - Euroatlantic Disaster Response Coordination Centre).

Tako je bila leta 1996 sprejeta uredba o merilih za organiziranje, opremljanje in usposabljanje Civilne zaščite ter drugih sil za zaščito, reševanje in pomoč. Ta dokument je tudi podlaga za ustanovitev enote za hitre intervencije. Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, ki je bila sprejeta in dopolnjena leta 1999, pa med drugim določa, da se enota za hitre intervencije oblikuje iz že obstoječih regijskih in državnih enot CZ. Ker sestava enote za hitre intervencije ni čisto običajna, so bile v njej ustanovljene tudi nekatere povsem nove ekipe, ki jih do sedaj na ravni države ni bilo (Kuntarič, 2002:18).

6.1. Sestava in organizacijska shema enote za hitre intervencije

Enoto za hitre intervencije sestavljajo poveljstvo, četa za tehnično reševanje, vod za RKB zaščito, ekipa medicinske prve pomoči, oddelek za tehnično potapljanje in vod za oskrbo. Poleg tega sta njen sestavni del tudi dve strokovni skupini za elektriko in vodo. Ko bo popolnjena v celoti, bo imela 189 članic in članov in bo namenjena za zaščito in reševanje ob potresih, poplavih, plazovih in drugih nesrečah večjega obsega, kjer je potrebna posebna oprema in usposobljenost reševalcev.

Enota ima **poveljstvo** - poveljnika, namestnika poveljnika in administratorja, po potrebi pa tudi uradnega prevajalca ter strokovnjake za gradbeništvo, za snežne in zemeljske plazove, za vodotoke, nevarne snovi itd. Jedro poveljstva je stalno, saj ga sestavljajo delavci Uprave RS za zaščito in reševanje oziroma delavci uprav za obrambo, strokovnjaki pa so zunanji sodelavci. V primeru odsotnosti poveljstva je določeno tudi rezervno vodstvo enote za hitre intervencije. Vsi delavci, ki so predvideni za poveljnika in namestnika poveljnika državne enote za hitre intervencije, morajo opraviti tečaj za vodje intervencij v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje RS ter tečaje o mednarodnih reševalnih in humanitarnih akcijah, ki se izvajajo v okviru Partnerstva za

mir zveze Nato (Partnership for Peace) in Urada za usklajevanje humanitarne dejavnosti Organizacije Združenih narodov (UN OCHA) (Kuntarič, 2002:18).

Osrednji del enote je **četa za tehnično reševanje** s 77 pripadniki, sestavljena iz poveljstva z dvema pripadnikoma, reševalnega voda s 36 pripadniki, popolnjujejo pa jo še pripadniki Civilne zaščite iz ljubljanske, notranjske in gorenjske regije, oddelek za izvidovanje s psi z 21 pripadniki, ki je ustanovljen pri Kinološki zvezi Slovenije iz najboljših vodnikov reševalnih psov v državi, in voda za izvidovanje z geofoni z 18 pripadniki Civilne zaščite iz ljubljanske in notranjske regije. Zlasti enota za izvidovanje s psi ima že kar nekaj mednarodnih reševalnih izkušenj (potresa v Turčiji in Egiptu) (Kuntarič, 2002:18).

V **vodu za RKB zaščito** je 29 pripadnikov. Sestavljen je iz poveljstva, oddelka za radiološko, kemijsko in biološko (RKB) izvidovanje in oddelka za RKB dekontaminacijo. V oddelku za RKB izvidovanje je 9 pripadnikov iz ljubljanske regije. Po konceptu RKB zaščite v naši državi morajo za dekontaminacijo poskrbeti občine, kljub temu pa so pri enoti za hitre intervencije ustanovili tudi oddelek za RKB dekontaminacijo, tako da je enota tudi v tem pogledu postala neodvisna. Vod je ustanovljen pri Upravi RS za zaščito in reševanje in bo opremljen in usposobljen za izvajanje najzahtevnejših nalog zaščite in reševanja ob nesrečah z nevarnimi snovmi ali jedrskih nesrečah večjega obsega, tudi za vzorčenje, identifikacijo nevarnih snovi, detekcijo in dozimetrijo ter za RKB dekontaminacijo (Kuntarič, 2002:19)

Ekipa za medicinsko prvo pomoč je v ustanavljanju in zanjo že zbirajo strokovnjake in kadre. Vendar ekipa ne bo izvajala laične prve pomoči, kakršno opravljajo enote za prvo pomoč Civilne zaščite, ampak medicinsko prvo pomoč, ki jo izvajajo strokovnjaki - zdravniki, medicinske sestre in tehniki ter drugi iz medicinske stroke. Ekipa bo ustanovljena pri Kliničnem centru Ljubljana, z njihovimi kadri in opremo, in bo v prvi vrsti namenjena za nudenje medicinske pomoči v akcijah zaščite in reševanja poškodovanim članom enote za hitre intervencije, pa tudi poškodovancem, ki jih bodo člani te enote rešili oz. reševali (Kuntarič, 2002:19).

Oddelek za tehnično potapljanje je bil enoti dodan kasneje. Razlog za to so bile dosedanje nesreče v Divjem jezeru pri Idriji, ko je bilo potrebno za pomoč večkrat najeti potapljače za globinsko potapljanje iz tujine (Francije, Italije, Švice,...). Ta pomoč je

bila po eni strani zelo draga, po drugi pa niti ni bila najbolj uspešna in učinkovita. Zato so oblikovali in kadrovske popolnili enoto za tehnično potapljanje z 19 potapljači, ki naj bi bila predvidoma opremljena do konca leta 2003. Ker bo imela zelo zahtevno in nevarno delo, saj se bo usposobila za reševanje v globinah do 120 m ali več, jo prostovoljno popolnjujejo člani Potapljaške zveze Slovenije iz praktično vse države. Enota je že imela nekaj usposabljanj doma in v tujini (Kuntarič, 2002:19).

V **vodu za oskrbo** so poveljstvo, oddelek za nastanitve, oddelek za prehrano, oddelek za prevoz in oddelek za zveze s skupno 37 pripadniki. Oddelek za nastanitev sestavlja 12 tabornikov iz ljubljanske regije in je namenjen postavitvi in vzdrževanju tabora, v katerem bo enota prebivala ob akcijah. Oddelek za nastanitev pa bo opremljen in usposobljen tudi za postavitve začasnih prebivališč na ogroženih in prizadetih območjih. Vsi njegovi člani že imajo izkušnje v postavljanju taborov, kjer so bivali begunci (Kuntarič, 2002:19).

Oddelek za prehrano je nova enota, ustanovljena pri Upravi RS za zaščito in reševanje. Kadrovske je popolnjena s 6 kuharji in pomožnim osebjem, ki bodo zagotavljali hrano članom enote za hitre intervencije, po potrebi pa tudi ogroženemu in prizadetemu prebivalstvu.

V oddelku za prevoz je ta hip 11 voznikov kategorije C, D in E. Na voljo jim je nekaj vozil Uprave RS za zaščito in reševanje in Uprav za obrambo, večja tovorna vozila za prevoz opreme in avtobusi za prevoz članov enote za hitre intervencije pa bodo zagotovljeni iz popisa, torej na podlagi z zakonom določene materialne dolžnosti.

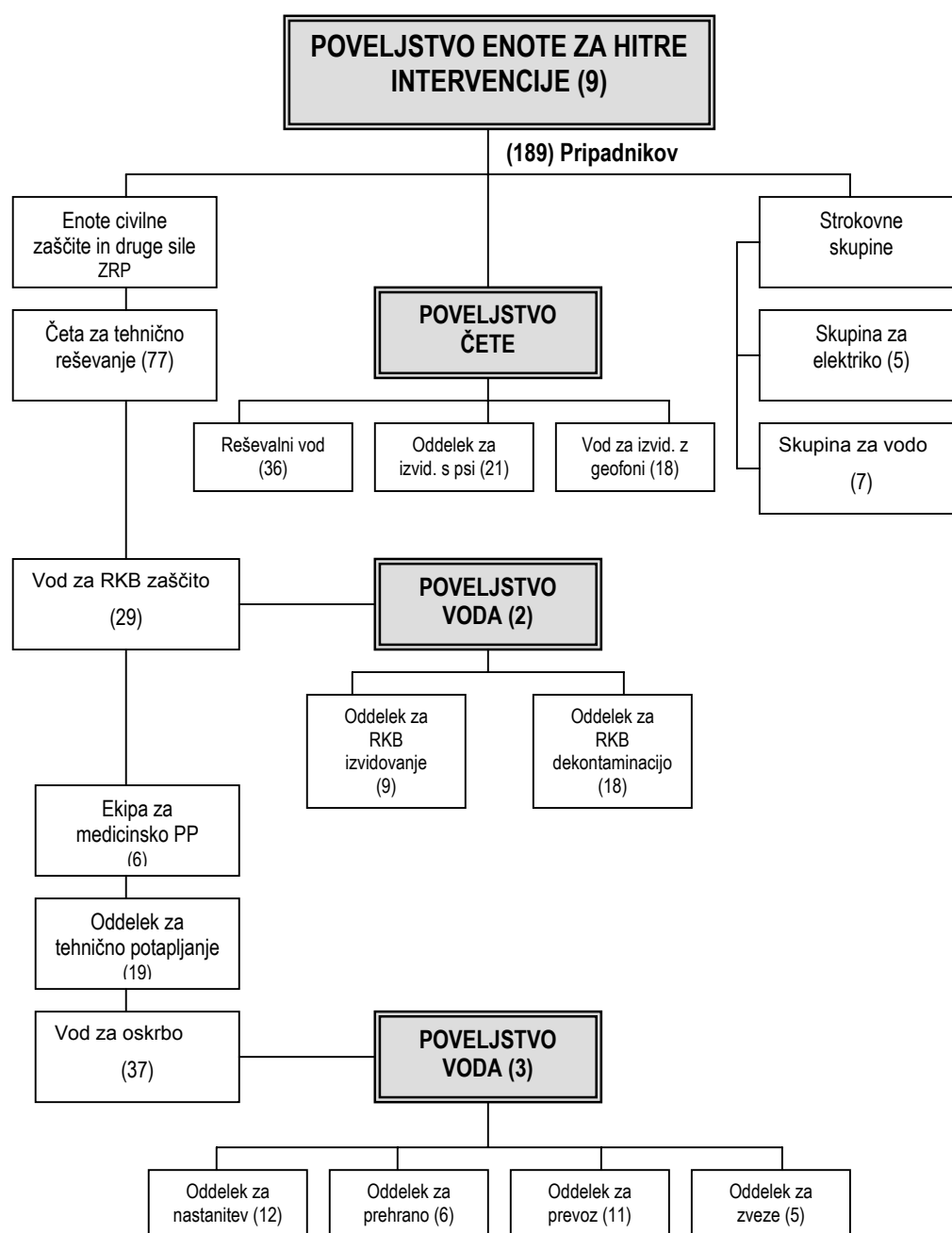
Tudi oddelek za zveze je kadrovske popolnjen in opremljen. V njem je pet pripadnikov, ki so že opravili prva strokovna usposabljanja (Kuntarič, 2002:19)

V enoti za hitre intervencije pa delujeta tudi dve strokovni skupini:

Strokovna skupina za elektriko je popolnjena s 5 obvezniki civilne zaščite, ki so strokovnjaki s področja elektrike, njihove naloge pa bodo zelo različne. Tako bodo morali po eni strani začasna bivališča opremiti z električno energijo, po drugi strani pa bodo morali pred začetkom reševanja ugotoviti, ali je napeljava še pod napetostjo,

oziroma ali reševalcem grozi nevarnost poškodbe z električnim tokom (Kuntarič, 2002:19-20).

Podobne naloge ima 7 članska **strokovna skupina za vodo**, ki bo po potrebi pripravila zasilen sistem za oskrbo z vodo, zaprla vodo in plin, če bosta ovirala reševanje, opremljena in usposobljena pa bo tudi za prečiščevanje in kontrolo vode (Kuntarič, 2002:20).

Preglednica 5.1.: Organizacijska shema enote za hitre intervencije
(Vir: revija Obramba, Kuntarič, 2002:19).

Enota za hitre intervencije je torej sestavljena tako, da lahko deluje avtonomno, hkrati pa je sposobna sodelovati skupaj z drugimi. Praksa iz dosedanjih intervencij kaže, da morajo biti enote, ki pridejo na pomoč organizirane in opremljene tako, da niso v breme (zlasti glede prehrane, oskrbe z vodo in nastanitve) štabu ali drugemu organu, ki po določeni nesreči vodi zaščito, reševanje in pomoč. Navsezadnje to zahtevata tudi OCHA in EARDCC, ki sta dve najpomembnejši organizaciji za usklajevanje mednarodne humanitarne pomoči ob velikih nesrečah.

Enota za hitre intervencije bo kadrovsko popolnena in materialno opremljena tako, da bo lahko delovala v celotni ali zmanjšani sestavi, odvisno od vrste nesreče in oddaljenosti. Opremljena bo tako, da bo lahko posredovala do 500 km daleč od Slovenije, predvsem v državah, s katerimi že sicer tesno sodelujemo na področju zaščite in reševanja. Za razdalje, ki bi bile večje od 500 km, bi izgubili preveč časa s prevozi, Slovenija pa za prevoz enote po zraku nima ustreznega letala. Če se bomo priključili zvezi Nato, bo verjetno mogoč tudi tak prevoz, za zdaj pa prideta v poštev le cestni in v skrajnem primeru železniški prevoz (Kuntarič, 2002:20).

6.2. Postopki za napotitev državnih sil in sredstev za zaščito, reševanje in pomoč v tujino

Da bi enote, ki so predvidene za posredovanje v tujini, lahko tudi dejansko posredovale, in da bi lahko v čim krajšem času poslali pomoč v materialnih sredstvih, je potrebno zagotoviti:

- materialno in kadrovsko popolnjenost enot in njihovo takojšno odzivnost;
- ureditev statusa pripadnikov Civilne zaščite in drugih sil za zaščito, reševanje in pomoč, ki bodo predvideni za opravljanje nalog v tujini (kaj jim pripada v času, ko opravljajo naloge zaščite, reševanja in pomoči v tujini, zdravstveni pregledi ipd.);
- usposobljenost enot, s poudarkom na nalogah, ki bi jih opravljale v misijah v tujini, ter izvedbo skupnega usposabljanja enot, če je predvideno, da je misija za posredovanje v tujini sestavljena iz več enot (tudi več različnih mednarodnih enot);
- dogovor z državami prejemnicami pomoči za dovoljenje in možnost uporabe zvez preko radijskih postaj;
- samozadostnost enot pri ukrepanju (tudi glede osnovne oskrbe);

- določitev oblike pomoči (hrana, pijača, zaščitna in reševalna oprema) in pripravo pomoči za različne vrste prevoza in delitve na prizadetem območju;
- materialne rezerve za mednarodno pomoč (ki se črpa iz državnih rezerv materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč) (Ministrstvo RS za obrambo, Postopki za napotitev državnih sil in sredstev za zaščito, reševanje in pomoč v tujino, predlog, str. 3).

Za koordinacijo napotitve sil za zaščito, reševanje in pomoč je odgovoren poveljnik državnih sil. Prav tako je poveljnik državnih sil zadolžen tudi za ureditev statusa pripadnikov sil za zaščito, reševanje in pomoč v tujini in za seznanitev z nalogo, ki jo bodo opravljali. Za koordinacijo napotitev materialne pomoči pa je odgovoren vodja službe za splošne zadeve.

Pripadniki sil za zaščito, reševanje in pomoč, ki so predvideni za delovanje v reševalnih akcijah v tujini na podlagi sporazumov med vlado Republike Slovenije in drugimi državami oziroma mednarodnimi organizacijami, morajo biti s tem seznanjeni. Prav tako morajo biti seznanjeni tudi z vsemi postopki, ki bodo izvedeni po sprejemu odločitve vlade Republike Slovenije, ter z nalogami, ki jih bodo opravljali v tujini (Ministrstvo RS za obrambo, Postopki za napotitev državnih sil in sredstev za zaščito, reševanje in pomoč v tujino, predlog, str. 3).

6.3. Sodelovanje enote kinologov v reševalni akciji ob potresu v Turčiji

Sodelovanje slovenske enote za reševanje s psi pri reševalni akciji ob potresu v Turčiji (17. avgusta 1999) lahko obravnavamo kot primer dejanske uporabe ene od naših enot ob kriznih razmerah, hkrati pa tudi kot primer mednarodnega sodelovanja ob večjih nesrečah.

Grad (Grad, 2000/2001:441-442) ki je bil eden izmed udeležencev omenjene reševalne akcije, svoja spoznanja in izkušnje, pridobljene v akciji, predstavi na podlagi naslednjih elementov: čas ki je bil potreben od potresa do organiziranja mednarodne pomoči, koordinacija dela na mestu katastrofe, opremljenost in usposobljenost ekipe.

Čas od potresa do organizirane mednarodne pomoči je odvisen od več dejavnikov. Pomemben dejavnik je ocena o obsegu katastrofe in pripravljenosti prizadete države, da sprejme ponujeno pomoč. Oceno o obsegu katastrofe lahko podajo seizmološki inštituti, ki so zaznali potres. Njihova ocena je po mnenju INSARG (International Search and Rescue Advisory Group) realnejša od ocene lokalnih oblasti. Pripravljenost prizadete države, da sprejme pomoč, pa je odvisna od vsake države posebej. Ob potresu avgusta 1999 v Turčiji sta bili ocena, da gre za katastrofalen potres, in obvestilo, da je bila ponujena pomoč Mednarodne organizacije reševalnih psov (International Rescue Dog Organization), sporočeni osem ur po katastrofi, dve uri pozneje pa je prišlo obvestilo, da je turška vlada pomoč sprejela. Tega časa ni moč bistveno skrajšati. Po mnenju Grada (Grad 2000/2001:441) bi se to dalo, če bi pristojni organi na podlagi poročil seizmoloških služb o potresu takoj obvestili reševalne ekipe, naj bodo v pripravljenosti za morebitno pomoč prizadeti države, še preden jo ta sprejme. Seveda mora sodelovanje slovenske reševalne ekipe potrditi INSARG. Na odločitve prizadete države se lahko vpliva tudi s hitro in konkretno ponudbo preko slovenskih diplomatskih predstavništav.

Reševalne ekipe morajo biti na odhod pripravljene najkasneje v 12 urah. V Turčiji so posredovali le vodniki reševalnih psov, kar predstavlja le iskalno ekipo. Po mnenju Grada (Grad, 2000/2001:441) je potrebno sestaviti popolno reševalno ekipo v skladu s priporočili INSARGA. Ekipa mora biti opremljena z vsem potrebnim, oprema pa mora biti stalno pripravljena. Člani ekipe morajo biti z osebno opremo pripravljene na odhod v nekaj urah. Problem pa predstavlja transport. Avgusta 1999 so člani ekipe iz Ljubljane odpotovali 24 ur po potresu. Prek Dunaja so na kraj nesreče v Yalovo prispeli 16 ur pozneje. Od potresa je do takrat minilo že 40 ur! Največji problem so letalske povezave, saj so člani ekipe vezani na redne linije. Pomoč po kopni poti z avtomobili (kar je bilo tudi predlagano) ni bila izvedljiva, zato meni Grad (Grad, 2000/2001:441) je potrebno za boljšo učinkovitost zagotoviti posebne letalske povezave.

Potrebna je tudi koordinacija z Uradom OZN za usklajevanje humanitarne dejavnosti - OCHA, s Centrom za koordinacijo na kraju nesreče - OSOCC (On-Site Operations Coordination Centre), ter z lokalnim štabom. To koordinacijo je Uprava RS za zaščito in reševanje odlično izvedla. Člani ekipe kinologov so bili za vse informacije, ki so jih prejeli pred odhodom, izredno hvaležni, pa tudi na letališču v Istanbulu jih je čakal predstavnik OSOCC, kar je bistveno skrajšalo običajne postopke.

Koordinacija dela na mestu katastrofe je še eden od elementov, na podlagi katerega lahko ocenjujemo delo enote kinologov v Turčiji. Razmere na mestu nesreče so bile po Gradu (Grad, 2000/2001:442) precej zmedene, kar je glede na tak dogodek razumljivo. Člani enote so bili odvisni predvsem od lastne iznajdljivosti. Avgusta 1999 so v Yalovi naloge dobivali od lokalnih oblasti, zaradi razsežnosti nesreče ter pomanjkanja reševalnih psov pa so bili nenehno v akciji. Na začetku ni bilo nobene koordinacije. Drugače je bilo v kraju Duzce novembra 1999 kjer je bilo veliko reševalnih ekip, koordinacija je potekala prek mednarodnega štaba, vendar ni bila ravno učinkovita. Grad meni (Grad, 2000/2001:442), da je za reševalno ekipo pomembno, da ima v mednarodnem ali lokalnem štabu stalno svojega predstavnika (oficirja za zvezo), ki sodeluje pri delu štaba in reševalni ekipi takoj posreduje informacije. Tako bi bilo omogočeno bolj varno, pa tudi racionalno reševanje. Predstavniki bi morali obvladati angleški jezik ter poznati zmogljivosti in trenutne sposobnosti reševalne ekipe in načina dela štabov. Predstavniki ne more biti hkrati vodja ekipe, kot je bilo to rešeno do sedaj. Tudi s tem bi bila koordinacija dela poenostavljena.

Glede *opremljenosti ekipe* je priporočilo INSARG, da je ekipa samozadostna in tako ni v breme lokalnim oblastem. V Yalovi je sodelovalo 10 vodnikov z reševalnimi psi in vodja, v Duzceju pa 12 vodnikov z reševalnimi psi, snemalec Uprave RS za zaščito in reševanje in vodja ekipe. V obeh primerih je šlo za iskalno in ne reševalno ekipo. S tega vidika je bila opremljenost ekipe ustrezna. Manjkala je le rezervna oprema za enega ali več tolmačev, saj navodila INSARG predvidevajo, da postane tolmač sestavni del ekipe in ga je ta dolžna tudi ustrezno oskrbeti. Problem ostaja ustrezna količina pitne vode, saj mora imeti vsaka ekipa s seboj dovolj vode za 14 dni. Grad (Grad, 2000/2001:442) meni, da to ni možno in da je zaradi tega razloga potrebno imeti s seboj ustrezne čistilce. Hkrati meni, da bi morali imeti s seboj tudi kemična stranišča. Opremo enote je potrebno tudi kar najbolje racionalizirati zaradi prevozov z letalom. Oprema mora biti že vnaprej pripravljena, vsi člani ekipe pa morajo biti že mnogo prej seznanjeni z njeno uporabo, pa tudi s tem, kje in kako je shranjena, da se tako izognejo nepotrebni odpiranju zabojev z opremo in s tem posledično tudi morebitnim poškodbam opreme. V obeh primerih pomoči v Turčiji, je člane ekipe oprema že pripravljena čakala v bazi na Rojah, kar je članom omogočilo, da so si v miru pripravili potrebno osebno opremo.

Glede *usposobljenosti enote* je bila po Gradovem mnenju (Grad, 2000/2001:442) sestava ekipe, ki je sodelovala pri reševanju ob potresu v Turčiji, obakrat ustrezna. Vodniki so bili izbrani iz Mobilne enote reševalnih psov Kinološke zveze Slovenije in iz Društva vodnikov reševalnih psov Slovenije. Čeprav so bili člani iz dveh organizacij, so učinkovito sodelovali. Vsakršnim težavam, pa bi se v bodoče lahko izognili s skupnim preizkusom in dokončnim izborom v državno reševalno ekipo. To bi bilo potrebno tudi zaradi skupnega usposabljanja celotne enote, saj se člani dveh različnih organizacij med seboj ne poznajo. Vodja ekipe avgusta 1999 je bil D. Nečak, novembra 1999 pa J. Kunaver. Vsi člani ekip so bili enotnega mnenja, da sta svojo nalogo odlično opravila oziroma še več kot to, saj sta morala opravljati tudi delo predstavnika v štabu, skrbeti za bazni tabor (vključno s kuharskimi in intendantskimi opravili), za telekomunikacije in za stike z novinarji. Te naloge bi bilo potrebno v bodoče razporediti med več ljudi.

Grad (Grad 2000/2001:442) meni, da lahko misiji v Turčiji poimenujemo iskalni, saj je pes odličen iskalec, ne pa reševalec. Zato po njegovem mnenju samostojnega reševanja niso bili sposobni, saj ekipa za to ni bila ne usposobljena ne opremljena. V reševalni ekipi bi morali biti poleg vodnikov z reševalnimi psi tudi tehnični reševalci z lahko opremo, medicinska ekipa in ekipa za logistiko. V obeh misijah pa so najbolj pogrešali gradbene strokovnjake, ki bi vodili delo na ruševini. V ekipi bi morali glede na težke pogoje za pse imeti tudi veterinarja. Kljub navedenim pripombam lahko rečemo, da sta bili misiji uspešni. Ekipi sta v obeh primerih hitro in učinkovito opravili nalogo, ki jim jo je zadal lokalni krizni štab (tj. pregled ruševin na danem območju). Merilo za uspešnost misij je po Gradovem mnenju predvsem hiter in učinkovit pregled ruševin, kajti morda je ravno s tem slovenska ekipa za reševanje s psi sprostila neko drugo ekipo in ji tako omogočila, da je na drugem koncu mesta našla preživelega. Obe misiji sta tudi pokazali, da je šolanje reševalnih psov v Sloveniji pravilno, in da si je potrebno še naprej prizadevati za še boljšo organiziranost reševalne ekipe za mednarodno pomoč ob nesrečah.

7. Oblikovanje državne rezerve materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč kot pomemben del sredstev enote za hitre intervencije

Dosedanje izkušnje in proučevanja kažejo, da se naravne in druge nesreče na območju Slovenije pojavljajo dokaj pogosto in povzročajo velike materialne in druge izgube. Uspešna zaščita prebivalstva ob nesrečah, zlasti v urbanih sredinah, je zato v mnogočem odvisna tudi od tega, kako smo pripravljeni na hitro in učinkovito oskrbo ogroženega in prizadetega prebivalstva. Izkušnje kažejo, da je ob nastanku nesreče zelo pomembno takoj ali v najkrajšem možnem času razpolagati z zadostnimi količinami materialnih sredstev, ki so lahko dostopne in jih je možno zelo hitro dostaviti na ogroženo območje, oziroma jih uporabiti za povečane aktivnosti zaščite, reševanja in pomoči.

S tem namenom so bile v Republiki Sloveniji že v preteklih letih oblikovane državne zaloge materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč. Zaloge, v katerih prevladujejo sredstva za začasno nastanitev in oskrbo ogroženega in prizadetega prebivalstva (bivalni kontejnerji, bivalne prikolice, šotori, postelje, odeje, rezervoarji z vodo, elektroagregati, otroške zaščitne maske itd.), pa žal ne zadoščajo za pokrivanje potreb ob večjih nesrečah.

Poleg navedenih rezerv lahko računamo tudi na obstoječe tržne zaloge pri proizvajalcih in v trgovski mreži, ki glede na realno gospodarsko situacijo niso velike. Z določenimi, prav tako ne velikimi zalogami nekaterih primernih sredstev za nastanitev in oskrbo, razpolagajo tudi organizacije Rdečega križa, taborniške organizacije in druge (Program oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč, 2001:1).

7.1. Zaloge materialnih sredstev

Zaloge materialnih sredstev za primer naravnih in drugih nesreč morajo zagotoviti država, lokalne skupnosti ter gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije. Država oblikuje državne blagovne rezerve in rezerve namenskih sredstev za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. V okviru državnih blagovnih rezerv se zagotavljajo predvsem sredstva, namenjena široki preskrbi z osnovnimi živili in neživilskimi izdelki, ki so nujno potrebni za življenje ljudi. Država zagotavlja tudi druge strateške zaloge namenskih sredstev za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Te zaloge obsegajo predvsem bivalne enote in druga sredstva, ki so potrebna za začasno nastanitev in oskrbo ogroženih, obsegajo pa tudi rezervne vire električne energije, sisteme in naprave za prečiščevanje vode ter strateške zaloge gasilnih sredstev, sredstev za radiološko, kemijsko in biološko zaščito ter osebna zaščitna sredstva za prebivalce. Obstoječe zaloge teh sredstev so minimalne, lokalne skupnosti pa zaloge te vrste večinoma sploh nimajo. Poseben problem so pomanjkljive zaloge materialnih sredstev v posameznih infrastrukturnih sistemih in gospodarskih družbah, še zlasti na področju elektrogospodarstva, vodnega gospodarstva, telekomunikacij, komunalnega gospodarstva, oskrbe s pitno vodo in zdravstva (Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami za obdobje od leta 2001 do leta 2006, Ljubljana 2000:75-76).

Kot smo že omenili, pomemben materialni vir zaščite, reševanja in pomoči ob nesrečah predstavljajo tudi operativne zaloge reševalnih služb ter drugih izvajalcev nalog zaščite, reševanja in pomoči.

7.2. Namen oblikovanja državnih zalog materialnih sredstev

Izkušnje kažejo, da so v akcijah zaščite, reševanja in pomoči poleg hitrega in ustreznega ukrepanja in zagotovitve potrebnih finančnih sredstev nujno potrebna tudi nekatera že vnaprej pripravljena materialna sredstva in oprema, za katere je značilno, da potrebe po njih v normalnih življenjskih pogojih niso velike. Prav zaradi tega je za zagotavljanje osnovnih pogojev za namestitev in življenje ogroženih in prizadetih prebivalcev ter zaradi povečanih potreb po zaščitno-reševalni opremi izdelan program

oblikovanja namenskih zalog materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč, ki ga oblikuje država. Namenske zaloge obsegajo predvsem zaščitna sredstva in reševalno opremo, ki se ob nesrečah množično uporablja: naprave za proizvodnjo električne energije, naprave za prečiščevanje vode, sredstva za začasno nastanitev in oskrbo ljudi, strateške zaloge gasilnih sredstev in sredstev za ekološko zaščito, sredstev za zaščito pred poplavami ter drugimi nesrečami in podobno (Program oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč, 2001:1-2).

7.3. Izhodišča za oblikovanje državnih rezerv materialnih sredstev

Pri izdelavi programa oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev so bila upoštevana naslednja izhodišča:

- glede na oceno ogroženosti v primeru naravnih in drugih nesreč v Sloveniji je potrebno zagotoviti materialne pogoje za začasno nastanitev in oskrbo za približno 10.000 prebivalcev, ki jih lahko sočasno prizadene hujša naravna ali druga nesreča;
- za primer različnih naravnih in drugih nesreč je potrebno oblikovati zaloge predvsem tiste opreme in materialnih sredstev, ki so neobhodno potrebna za takojšnja in uspešna zaščito ter oskrbo ogroženega in prizadetega prebivalstva;
- za primer različnih naravnih in drugih nesreč je potrebno oblikovati tudi zaloge tiste opreme in sredstev, ki so neobhodno potrebna za delovanje enot, štabov in drugih sil civilne zaščite pri izvajanju aktivnosti za zaščito, reševanje in pomoč;
- pri oblikovanju državne rezerve materialnih sredstev je potrebno upoštevati možnosti njihove uporabe v primeru vojne;
- z rednim vzdrževanjem in obnavljanjem opreme in sredstev ter z izvajanjem drugih ukrepov je potrebno zagotoviti čim daljšo trajnost teh zalog;
- hkrati z oblikovanjem državne rezerve materialnih sredstev je potrebno vzpostaviti učinkovito organiziranost za njihovo hitro aktiviranje in uporabo ter zagotoviti njihovo ustrezno regijsko razporeditev;
- istovrstno opremo in sredstva je potrebno nakupiti pri več proizvajalcih (Program oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč, 2001:2)

7.3.1. Program oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev

Državne rezerve materialnih sredstev se oblikujejo pri Upravi RS za zaščito in reševanje skladno s programom oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev, v katerem se določa sredstva državnih rezerv materialnih sredstev tako v celoti kot po posameznih oblikah, finančni načrt za financiranje oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev ter način skladiščenja.

Oblikovanje državnih rezerv materialnih sredstev se praviloma financira s sredstvi, določenimi v vsakoletnem državnem proračunu. S temi sredstvi se letno zagotavljajo finančna sredstva za oblikovanje, vzdrževanje, obnavljanje in dopolnjevanje državnih rezerv materialnih sredstev. Poleg tega se lahko financirajo tudi iz sredstev požarne takse, zavarovalnin, donacij in drugih prostovoljnih prispevkov, mednarodne pomoči in iz drugih virov.

Sredstva in oprema državnih rezerv materialnih sredstev se praviloma skladišči v lastnih skladiščih Uprave RS za zaščito in reševanje oziroma v najetih skladiščih. Lahko se skladišči tudi kot materialna zaloga pri proizvajalcih ali pri večjih trgovcih na podlagi ustreznih pogodb o nakupu, skladiščenju in sprotne obnavljanju sredstev (Program oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč, 2001:3-5).

Pri oblikovanju, vzdrževanju, hranjenju, obnavljanju in uporabi državnih rezerv materialnih sredstev sodelujejo: Uprava RS za zaščito in reševanje, Poveljnik Civilne zaščite RS, Štab Civilne zaščite RS in Uprave za obrambo.

7.3.2. Uporaba državnih rezerv materialnih sredstev

Materialna sredstva iz državnih rezerv materialnih sredstev se lahko uporabijo na območju Republike Slovenije v primeru hujše naravne ali druge nesreče ter v primeru vojne, ko zaradi obsega in posledic nesreče potreb po tovrstni opremi in sredstvih ni mogoče pokriti z lokalnimi viri. Prav tako se sredstva iz rezerv lahko uporabijo tudi za pomoč ob velikih naravnih in drugih nesrečah v tujini v okviru mednarodnega sodelovanja Slovenije.

Materialna sredstva iz državnih rezerv se lahko aktivira po odločitvi vlade Republike Slovenije, v nujnih primerih pa tudi po odločitvi Poveljnika Civilne zaščite RS ali njegovega namestnika. V primeru mednarodne pomoči vlada odloči o uporabi materialnih sredstev iz državnih rezerv, na predlog Poveljnika Civilne zaščite RS ali Ministrstva za obrambo.

Aktiviranje državnih rezerv materialnih sredstev predlagajo lokalni in regijski poveljniki Civilne zaščite, župani, direktor Uprave RS za zaščito in reševanje ali njegov namestnik, izjemoma pa lahko aktiviranje državnih rezerv predlagajo tudi vodje intervencij.

Državne rezerve materialnih sredstev predstavljajo pomemben vir opreme in materiala tudi enoti za hitro posredovanje Republike Slovenije, saj je zanjo kot enoto, ki mora biti hitro pripravljena odreagirati na nenadno nesrečo, izredno pomembno, da ji je omogočena hitra oskrba z vsemi potrebnimi sredstvi za učinkovito reševanje (Program oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč, 2001:6-7).

8. Mednarodno sodelovanje Slovenije s sistemom zaščite in reševanja

Država razvija mednarodno sodelovanje pri izvajanju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami zlasti s sklepanjem meddržavnih sporazumov ter obveščanja drugih držav o nevarnostih in posledicah naravnih in drugih nesreč. (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ur.l.RS, št.64. 14.10.1994:3599)

Stalna in neposredna nevarnost naravnih in drugih nesreč zahteva neposredno medsebojno sodelovanje sosednjih in drugih držav ter skupno delovanje v okviru mednarodnih organizacij.

Namen in cilji tega sodelovanja so predvsem:

- medsebojna podpora prizadevanjem pri razvijanju in krepitvi pripravljenosti držav za obvladovanje kriznih razmer;
- sodelovanje pri preprečevanju nevarnosti in nesreč;
- zagotavljanje medsebojne pomoči ob nesrečah;
- zagotavljanje pogojev in možnosti za sodelovanje v mednarodnih humanitarnih akcijah (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:49).

Slovenija je po mednarodnopravnem priznanju leta 1991 stopila na pot samostojnega urejanja vseh vprašanj varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in v zvezi s tem tudi odnosov z drugimi državami pri načrtovanju dejavnosti za zmanjšanje nesreč ter ohranjanje življenja in okolja. Slovenija na podlagi mednarodnega prava, mednarodnih konvencij in sporazumov ter v skladu z nacionalno zakonodajo, skupnimi interesi ter načeli enakopravnosti in prijateljskih meddržavnih odnosov razvija oziroma širi mednarodno sodelovanje s sosednjimi državami ter državami v regiji, ki jih povezujejo skupne nevarnosti naravnih in drugih nesreč.

Slovenija se zavzema, da bi meddržavno sodelovanje na dvostranski in regionalni ravni zajelo predvsem naslednja področja in naloge:

- ugotavljanje vrste nevarnosti in ogroženih območij;

- sodelovanje pri opazovanju, predvidevanju in napovedovanju nevarnosti nesreč;
- sodelovanje pri načrtovanju preventivnih ukrepov;
- izboljšanje medsebojnega obveščanja o nevarnostih, nesrečah in njihovih posledicah;
- pripravo skupnih zbirk podatkov, ki so nujno potrebni za učinkovito obvladovanje tveganj;
- zagotavljanje povezljivosti civilne zaščite ter drugih sil za zaščito, reševanje in pomoč kot tudi določenih vojaških struktur, ki so predvidene za sodelovanje v humanitarnih in reševalnih operacijah;
- izmenjavo znanstvenih in tehničnih informacij, pomembnih za varstvo pred nesrečami;
- sodelovanje pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti, ki so namenjene zvišanju ravni samozaščite prebivalcev,
- sodelovanje pri razvijanju in proizvodnji zaščitne in reševalne opreme (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:49).

8.1. Bilateralno sodelovanje Slovenije s sosednjimi državami

Odnosi s sosednjimi državami na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so ključnega pomena. Sprejeti dvostranski sporazumi o medsebojnem sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami usmerjajo težišče dvostranskega sodelovanja na sodelovanje pri medsebojnem obveščanju o nevarnostih in nesrečah, načrtovanju in izvajanju skupnih zaščitnih ukrepov ob nesrečah na obmejnih območjih, medsebojni pomoči ob nesrečah, izvajanju skupnih raziskovalnih programov, programov preventivnih oblik varstva pred nesrečami, sodelovanju v skupnih zaščitnih in reševalnih akcijah, izvajanju skupnih vaj, usposabljanju kadrov in na drugih področjih. Slovenija je že sklenila dvostranske sporazume o sodelovanju z Avstrijo, Madžarsko, Slovaško in Hrvaško, v postopku pa so tudi dvostranski sporazumi z Italijo, Rusko federacijo, Poljsko in Češko. Pobudo za sklenitev takega sporazuma je Slovenija dala tudi Bosni in Hercegovini ter še nekaterim drugim državam. Slovenija je razvila zelo uspešno sodelovanje tudi z najbolj razvitimi državami na področju zaščite in reševanja, kot sta Švedska in Švica, plodno pa je tudi sodelovanje z Združenimi državami Amerike. Sklenjen je tudi tako imenovan

Osimski sporazum z Italijo (mednarodno pravni akti, ki sta jih podpisali SFRJ in Italija 10.11.1975 – Slovenija pa je pri uresničevanju teh sporazumov od 31.7.1992 pravna naslednica SFRJ) (Doktrina Zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:50).

8.1.1. Sodelovanje z Avstrijo

Sklenjen je Sporazum med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Avstrije o sodelovanju pri preventivi in medsebojni pomoči pri katastrofah in težkih nesrečah (U.I. št. 10/ 13.6.1997), ki določa naslednje vrste sodelovanja: izmenjava informacij o nevarnosti in škodi, ki lahko prizadenejo tudi ozemlje druge države pogodbenice; medsebojna pomoč v primeru nesreč; preprečevanje in odpravljanje posledic katastrof ali težkih nesreč.

Slovenija in Avstrija sodelujeta tudi v okviru Delovne skupnosti Alpe-Adria (Delovna skupnost za civilno zaščito)

Aktivnosti obeh držav na nacionalni ravni so naslednje:

- izmenjava informacij in obvestil o nesrečah (obojestransko sodelovanje);
- psihološki učinki nesreč (seminarji, ki potekajo v Avstriji in Sloveniji),
- izmenjava informacij o delovanju EU na področju civilne zaščite,
- preprečevanje in ublažitev posledic naravnih in tehnoloških nesreč.

Sodelovanje razmejitvenih regij Slovenije in Avstrije pa poteka na ravni:

- izmenjave strokovnjakov;
- skupnih vaj gorskih reševalnih služb;
- ostale skupne vaje (Mura-98, Tunel-00);
- mednarodni sejem “Zaščita - Protection” v Kranju.

(Structured information exchange and co-operation between Slovenia and neighbouring countries, RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, 2002)

8.1.2. Sodelovanje s Hrvaško

Sklenjen je Sporazum med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Hrvaške o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami (U.I. št. 24/ 8.10.1999), ki definira naslednje vrste sodelovanja: načrtovanje in izvajanje ukrepov za

zaščito pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami, ki imajo čezmejne vplive; medsebojno obveščanje o nevarnostih in posledicah nesreč ter medsebojna pomoč pri zaščiti, reševanju in odpravljanju posledic nesreč; sodelovanje pri usposabljanju in izobraževanju profesionalcev na področju zaščite in reševanja; izmenjava znanstvenih in tehničnih informacij, pomembnih za varstvo pred nesrečami; sodelovanje pri razvijanju in proizvodnji reševalne opreme.

Imenovana je tudi skupna stalna mešana komisija za izvajanje nalog, določenih s sporazumom. Sestane in posvetuje se enkrat letno, opravi pregled skupnih aktivnosti preteklega leta, ter razpravlja o sodelovanju za naslednje leto. Ta komisija ima še tri podkomisije za izobraževanje in usposabljanje (urjenje), za zaščito pred požari, za usklajevanje načrtov reševanja in pomoči.

Slovenija in Hrvaška skupno delujeta na področjih:

- izobraževanja in usposabljanja, ki se kaže v sodelovanju med Izobraževalnima centroma za zaščito in reševanje v obeh državah (izmenjava strokovnjakov, predavanja);
- skupnih vaj (Požar 1999 v Sloveniji., Mura 2001 na Hrvaškem);
- v skupnih pripravah načrtov za reševanje in pomoč;
- pri obojestranski (vzajemni) pomoči (ob požarih v Dalmaciji);
- sodelovanje v okviru mednarodnih organizacij;
- sodelovanje obmejnih regij.

V prihodnosti se načrtuje naslednje skupne aktivnosti:

- skupni projekt usposabljanja za krizno načrtovanje za JV Evropo (v okviru Pakta stabilnosti za jugovzhodno Evropo);
- skupne vaje (v letu 2002 sta bili izvedeni dve vaji in sicer "Krotitev zmaja-Dalmacija 2002" maja 2002 v Dalmaciji v okviru zveze Nato in "Vaja jedrska kriza 2002" novembra 2002 v Krškem);
- izmenjava informacij in sodelovanje v aktivnostih v povezavi z EU in zvezo Nato;
- sodelovanje obmejnih regij obeh držav.

(Structured information exchange and co-operation between Slovenija and neighbouring countries, RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, 2002)

8.1.3. Sodelovanje z Madžarsko

Sklenjen je Sporazum med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Madžarske o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami (U.I. št. 11/21.7.1995), ki definira naslednje oblike sodelovanja med državama: načrtovanje in izvajanje skupnih preventivnih ukrepov; obveščanje o nevarnostih in posledicah naravnih in civilizacijskih nesreč; pomoč pri zaščiti in reševanju ter pripravi načrtov o sodelovanju; pomoč pri odpravljanju posledic nesreč; izobraževanje in usposabljanje pripadnikov Civilne zaščite, gasilcev in drugih strokovnjakov za zaščito in reševanje; izmenjava znanstvenih in tehničnih informacij ter izvajanje skupnih raziskovalnih programov; razvijanje, proizvodnja in izpopolnjevanje opreme; organiziranje in izvajanje skupnih vaj iz zaščite in reševanja.

Imenovana je tudi stalna mešana komisija za izvajanje nalog, določenih s sporazumom, ki jo sestavljajo slovenski in madžarski člani. Sestane se vsaj enkrat letno in opravi pregled skupnega sodelovanja preteklega leta in se dogovori za sodelovanje za prihajajoče leto. Redno se srečuje tudi podkomisija za sodelovanje obmejnih regij obeh držav.

Skupne aktivnosti Slovenije in Madžarske:

- izmenjava informacij in sodelovanje pri skupnih akcijah v okviru EU in zveze Nato;
- tesno skupno sodelovanje obmejnih regij Slovenije in Madžarske (redno testiranje komunikacij med Centroma za obveščanje, skupna priprava načrtov za pomoč in reševanje, redna srečanja strokovnjakov za izmenjavo informacij in izkušenj, organiziranje mladinskih taborov in tekmovanj o Civilni zaščiti, tekmovanja enot prve pomoči).

Slovenija, Hrvaška in Madžarska na podlagi dvostransko sklenjenih sporazumov pospešujejo tudi trilateralno sodelovanje med državami. Njihov namen je k regionalnemu sodelovanju povabiti tudi Italijo (Structured information exchange and co-operation between Slovenia and neighbouring countries, RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, 2002).

8.1.4. Sodelovanje z Italijo

Bilateralni sporazum med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Italije o sodelovanju pri napovedovanju, preprečevanju in ublažitvi naravnih in industrijskih nesreč je v pripravi. Sodelovanje z Italijo temelji na Osimskem sporazumu in sodelovanju v okviru Delovne skupine Alpe-Adria.

Oblike sodelovanja med Slovenijo in Italijo:

- izmenjava zgodnjih, opozorilnih podatkov o nesrečah;
- skupno izobraževanje pri varstvu pred gozdnimi požari in urjenje gorskih reševalnih služb;
- preučevanje prekomejnih učinkov nesreč in pomoč.

Predvsem učinkovito je sodelovanje obmejnih regij Italije in Slovenije, ki se kaže v rednem testiranju komunikacij med centroma za obveščanje obeh držav, v skupnih vajah na področjih ogroženih z gozdnimi požari in vajah gorskih reševalnih služb, in v prizadevanju za vzpostavitev sistema za zgodnje opozarjanje v primeru naraslih voda reke Soče (Structured information exchange and co-operation between Slovenia and neighbouring countries, RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, 2002).

Na podlagi omenjenih sporazumov se je torej med Slovenijo in sosednjimi državami razvilo in se bo tudi v bodoče razvijalo plodno in pestro sodelovanje. Skupno delovanje že kaže praktične rezultate, še zlasti intenzivno pa je sodelovanje v obmejnih regijah, ki jih povezuje ogroženost pred istimi nesrečami. Urejeno sodelovanje omogoča državam predvsem izmenjavo podatkov in obveščanje o nevarnostih naravnih in drugih nesreč ter pomoč pri odpravljanju njihovih posledic (pomoč Madžarski ob poplavljanju reke Tise leta 2000). Prav tako se sodelovanje kaže tudi v skupnem izobraževanju in usposabljanju, s čimer si države prizadevajo za usklajeno delovanje, pa tudi za izmenjavo izkušenj ter posredovanje novih spoznanj na področju varstva pred nesrečami. Sodelovanje se kaže tudi v rednem obveščanju o vajah zaščite, reševanja in pomoči, pa tudi v skupnem načrtovanju in izvajanju takih vaj. Namen skupnih vaj je predvsem preverjanje in izboljšanje usklajenosti operativnega delovanja enot za zaščito, reševanje in pomoč različnih sodelujočih držav. Sem spada tudi izmenjava informacij glede skupnega sodelovanja v akcijah oz. na vajah v okviru OZN, Evropske

unije in zveze Nato (npr. vaja "Krotitev zmaja-Dalmacija 2002", ki je bila izvedena v okviru Zveze NATO od 21. do 24. maja 2002). Izmenjava informacij, predvsem znanstvenih in tehničnih informacij, pa med državami lahko poteka tudi preko sejmov in drugih strokovnih srečanj (eden takih sejmov je sejem Zaščita-Protection, ki poteka v Sloveniji v jesenskem času).

8.2. Multilateralno sodelovanje Slovenije

Slovenija si v skladu s svojimi prednostnimi zunanjepolitičnimi in varnostnimi cilji prizadeva za čimprejšnje polnopravno članstvo v Evropski uniji in zvezi Nato. S tem namenom bo postopno prevzela načela Natovega strateškega koncepta, ki se nanašajo na varnostna tveganja, prilagodila nacionalno zakonodajo, pospešila aktivnosti pri zagotavljanju povezljivosti sil za zaščito, reševanje in pomoč, organizirala človeške in materialne zmogljivosti za zaščito, reševanje in pomoč za sodelovanje v okviru zavezništva in Evropske unije (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2002:49).

8.2.1. Sodelovanje z zvezo Nato v okviru programa Partnerstvo za mir

Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje aktivno sodeluje z zvezo Nato v okviru **programa Partnerstvo za mir** in uresničuje Individualni partnerski program za področje civilne zaščite in civilnega kriznega načrtovanja. Cilji sodelovanja v tem programu so:

- seznanjanje z delovanjem in novimi postopki ter mehanizmi zveze Nato na področju civilnega kriznega načrtovanja, vključno s civilno-vojaškim sodelovanjem;
- vključitev oz. prenos ustreznih postopkov in mehanizmov ter terminologije zveze Nato v slovenski sistem zaščite in reševanja;
- zagotovitev interoperabilnosti slovenskih enot za zaščito in reševanje;
- prilagajanje drugim zahtevam zveze Nato za bodoče članice zveze (http://www.urszr.mo-rs.si/slo_win/mednarod/spripravljenost_sodelovanje.htm).

Svojo mednarodno dejavnost ob naravnih in drugih nesrečah Slovenija usklajuje z Evroatlantskim centrom za usklajevanje pomoči ob nesreči (EADRCC - Euro-Atlantic

Disaster Response Coordination Centre) (Doktrina Zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2002:50).

8.2.1.1. Vloga zveze Nato pri zagotavljanju mednarodne pomoči ob naravnih nesrečah

Zveza Nato si prizadeva za vzpostavljanje in ohranjanje miru, varnosti in stabilnosti v svetu. Njena vloga že dolgo ni več omejena na vojaško posredovanje, temveč dejavno posega tudi na področje načrtovanja ukrepov oziroma pripravljenosti za reševanje kriznih razmer različnih vzrokov, tudi reševanja naravnih in drugih nesreč (Karba, 1997:270-271).

Za sodelovanje zveze Nato pri nudenju pomoči ob nesrečah veljajo naslednja temeljna načela:

- odločitve o nudenju pomoči sprejemajo vlade posameznih držav (prošnjo za pomoč ponavadi posreduje vlada prizadete države, OZN ali druge mednarodne organizacije);
- zveza Nato ne želi prevzeti vloge neodvisne človekoljubne organizacije;
- s svojim sodelovanjem pri nudenju pomoči zveza Nato ne bo podvajala dela za to pristojnih mednarodnih organizacij;
- civilna sredstva pomoči ostanejo pod nadzorom posameznih držav (Karba, 1997:271).

Vloga zveze Nato pri nudenju pomoči je trojna. Da deluje kot medij za izmenjavo podatkov, prevzame (če je naprošena) vlogo usklajevalne organizacije in zagotovi pomoč ob nesreči, če so ji za to na voljo ustrezni viri (Karba, 1997:271).

Na sedežu zveze Nato je v stalni pripravljenosti skupina za zagotavljanje izmenjave informacij in usklajenega sodelovanja med članicami in med državami partnericami zveze Nato (PfP). Ta skupina ob nesreči poskrbi za:

- naglo razpošiljanje uradnih sporočil članicam o nesreči na območju zveze Nato;
- hitro izmenjavo podatkov o nesreči in o pomoči, ki jo potrebuje prizadeta država, ter o pomoči, ki je prizadeti državi že bila poslana iz vladnih sredstev in sredstev prostovoljnih organizacij posameznih držav z dvostranskim sodelovanjem - vse z

namenom, da se prepreči podvajanje nekaterih sredstev pomoči oziroma pomanjkanje preskrbe z drugimi sredstvi (Karba, 1997:271).

8.2.1.2. Merila zveze Nato za učinkovito nudenje pomoči

Zveza Nato poudarja predvsem naslednje dejavnike, ki po njenem mnenju vplivajo na učinkovito nudenje pomoči:

Načrtovanje ukrepov pred nesrečo je dejavnik, ki lahko vpliva na učinkovitost nudenje pomoči. Zveza Nato vzpodbuja članice in partnerice, da preko Direktorata za civilno krizno načrtovanje (CEPD - Civil Emergency Planning Directorate) izmenjajo podatke o nesrečah, za katere je verjetno, da se bodo ali so se že zgodile. Za ta namen zveza Nato vzpodbuja tudi stike z mednarodnimi organizacijami. V okviru Višjega odbora za civilno krizno načrtovanje (SCEP - Senior Civil Emergency Planning Committee) deluje devet odborov, katerih naloga je usklajeno načrtovanje za različna področja. Med njim je tudi odbor za Civilno zaščito (CPC - Civil Protection Committee), ki je pristojen za načrtovanje ukrepov pred nesrečo in njihovo analizo po nesreči.

Dvostranski dogovori so prav tako dejavnik, ki vplivajo na učinkovito nudenje pomoči. Znano je, da lahko nerešeni "obrobni" problemi, na primer plače in zavarovanje reševalcev, prevoz opreme čez državne meje itd., zavirajo nudenje pomoči. Tovrstne težave pa se lahko odpravijo s sklenitvijo posebnega dokumenta, ki ga članice in partnerice zveze Nato lahko razvijejo v dvostranske ali večstranske dogovore.

Država, ki jo je prizadela nesreča, oziroma *njena pripravljenost na nesreče* ter sposobnost, da nudi podatke o nesreči in potrebni pomoči ter usklajuje pošiljanje pomoči je prav tako dejavnik, ki vpliva na učinkovitost nudenja pomoči. Glede države, ki nudi pomoč, pa je njena učinkovitost odvisna od izmenjave podatkov o pomoči in od njene sposobnosti, da pomoč nudi hitro in usklajeno z ostalimi državami. Zveza Nato zato vzpodbuja pripravo nacionalnih ocen ogroženosti in načrtov za ukrepanje ob nesreči.

Tudi *navzočnost strokovnjakov na kraju nesreče* je lahko dejavnik, ki vpliva na uspešnost nudenja pomoči. Ti skupaj s strokovnjaki prizadete države pripravijo oceno

razmer in predlagajo ukrepe ter tako pozitivno pripomorejo k učinkovitemu nudenju pomoči.

Pri urejanju mednarodne pomoči ob nesrečah pa ima glavno vlogo še vedno Urad OZN za usklajevanje humanitarne dejavnosti (UN-OCHA), s katerim je zveza Nato uskladila pristojnosti, zaporedja in vrsto operativnih postopkov, medsebojno izmenjavo informacij in organizacijo nudenja pomoči (Karba, 1997:271-272).

8.2.1.3. Sodelovanje držav Severnoatlantskega partnerskega sveta ob večjih nesrečah

Za Slovenijo kot partnersko državo zveze Nato (PfP - Partnership for Peace Programme) je zanimivo predvsem sodelovanje v okviru držav Severnoatlantskega partnerskega sveta (države EAPC). Obseg in vsebina sodelovanja držav EAPC na področju kriznega načrtovanja pa se iz leta v leto krepi. Za ta namen je bil na sedežu zveze Nato z Dokumentom o povečanem sodelovanju držav EAPC pri mednarodni pomoči ob nesrečah ustanovljen Evroatlantski center za usklajevanje pomoči ob nesreči (EADRCC - Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre), hkrati pa so opredeljeni tudi pogoji, na podlagi katerih se oblikuje Evroatlantska enota za pomoč ob nesreči (EADRU - Euro-Atlantic Disaster Response Unit) (Karba, 1998:228-229).

Temeljna načela tega dokumenta so:

- država, ki jo je prizadela nesreča, je primarno odgovorna za usklajevanje ukrepov ob nesreči;
- OZN ohranja primarno vlogo pri usklajevanju operacij mednarodne pomoči, zato si bo EADRCC prizadevala, da bo dejavnosti OZN dopolnila in da na območju EAPC držav ne bo podvajala dejavnosti;
- vloga EADRCC bo usklajevalna in vodstvena;
- ob nesrečah bodo države same odločale o morebitni pomoči in tudi o načinu pomoči (v sodelovanju z EADRCC ali z dvostranskim dogovarjanjem z državo, ki jo je prizadela nesreča);
- EADRCC in EADRU bosta ustanovljena in delovala po načelu, da vsak plača svoje stroške, kar pomeni, da bodo države, ko bodo dale na voljo svoje sile in sredstva za EADRU, morale zagotoviti sredstva za plače, zavarovanje, usposabljanje, socialno varnost, prevoze in oskrbo svojih državljanov (Karba, 1998:229).

Evroatlantski center za usklajevanje pomoči ob nesreči se nahaja na sedežu zveze Nato v Bruslju kot sestavni del Direktorata zveze NATO za civilno načrtovanje ukrepov med kriznimi razmerami. Najpomembnejše naloge centra so:

- po vlogi države, ki jo je prizadela nesreča, ali na pobudo UN-OCHA o tem obvesti organe zveze Nato;
- v tesnem sodelovanju z UN-OCHA usklajuje pomoč državi EAPC;
- deluje kot središče za izmenjavo informacij in vzdrževanje stikov z drugimi mednarodnimi organizacijami pri pomoči ob nesrečah.

Center v okviru svojih nalog v tesni povezavi z Uradom OZN za usklajevanje humanitarnih dejavnosti skrbi za izmenjavo podatkov o stanju na področju nesreče, pripravlja načrte in postopke, pri tem pa upošteva nacionalne ocene ogroženosti, dvostranske in večstranske dogovore in zmožnosti posameznih držav za nudenje pomoči, pripravlja in vzdržuje seznam sil in sredstev, ki jih posamezne države lahko dajo na voljo za mednarodno pomoč ob nesrečah velikih razsežnosti, ob nesreči pomaga pri hitri sestavi in delovanju EADRU ter s pomočjo skupnih usposabljanj in vaj ob upoštevanju programov zveze Nato in dejavnosti v posameznih državah zagotavlja učinkovitost osebja EADRCC in EADRU (povečanje povezljivosti in učinkovitosti).

Center ob prispetju vloge za pomoč:

- od kontaktne osebe v prizadeti državi po potrebi pridobi dodatna pojasnila o nesreči in razmerah v prizadeti državi;
- med posvetovanjem z UN-OCHA določi svojo vlogo pri ocenjevanju potrebe po pomoči;
- državam posreduje vlogo za pomoč in druge znane podatke o nesreči;
- po potrebi sodeluje pri delu skupin za ocenjevanje in usklajevanje OZN (UNDAC - UN Disaster Assessment and Coordination Team), ko ne deluje skupina UNDAC, pa izjemoma ocenjuje tudi razmere ob nesreči;
- državam posreduje rezultate dela skupine za ocenjevanje.

Center pred aktiviranjem evroatlantske enote za pomoč in tudi med njenim delovanjem državam posreduje poročila o potrebni pomoči, pridobiva ponudbe za pomoč iz držav, obvesti prizadeto državo o ponudbah pomoči ter spremlja delovanje enote in po potrebi predlaga dodatne sile za opravljanje del v okviru enote (Karba, 1998:229).

Evroatlantska enota za pomoč ob nesreči nima stalne sestave, temveč je zmes nacionalnih civilnih in vojaških elementov (usposobljeno osebje za zaščito, reševanje in pomoč, reševalna oprema in sredstva pomoči), ki jih bodo prostovoljno ponudile posamezne države v sodelovanju z OZN in drugimi mednarodnimi organizacijami. Sestava in velikost enote se določi za vsako nesrečo posebej.

EADRU bo delovala ob veliki naravni ali tehnološki nesreči ne območju držav članic EAPC na prošnjo prizadete države ali kot podpora delovanju mednarodne organizacije. Po prispetju prošnje za pomoč se države EAPC (ob upoštevanju podrobne ocene razmer ob nesreči) odločijo o uporabi svojih sil in sredstev v okviru enote. Enota se aktivira, ko najmanj ena država ponudi svoje sile in sredstva na pobudo EADRCC. Sestavljena enota je na voljo lokalni agenciji prizadete države za vodenje ukrepov ob nesreči.

Zemljepisno je področje delovanja EADRU omejeno na države članice EAPC. V izjemnih primerih, če je pomoči potrebna država nečlanica ali če bo sodelovanje sporno, pa mora EADRCC pred vsako dejavnostjo enote pridobiti soglasje ali navodilo držav EAPC (Karba, 1998:229)

8.2.1.4. Sodelovanje Slovenije z zvezo Nato

Zveza Nato si torej prizadeva za skupno in učinkovito delovanje vseh članic in partnerskih držav in vzpodbuja aktivno sodelovanje partnerskih držav (kamor spada tudi Slovenija) pri skupnem kriznem načrtovanju (CEP - Civil Emergency Planning). V Sloveniji je predvsem Uprava RS za zaščito in reševanje nosilka sodelovanja z zvezo Nato v okviru Partnerstva za mir, dobro pa je tudi sodelovanje s Sektorjem za civilno obrambo Ministrstva za obrambo.

Slovenija, ki se zaveda pomembnosti sodelovanja na področju nesreč, je pripravljena sodelovati in tudi prispevati svoj delež v skupnih akcijah zveze NATO za povečanje možnosti skupnega, hitrega in učinkovitega ukrepanja ob naravnih in tehnoloških nesrečah. Slovenija je zato že od leta 1999 zastopana s svojim predstavnikom v Evroatlantskem centru za usklajevanje pomoči ob nesreči zveze Nato (EADRCC), slovenske enote za zaščito in reševanje pa sodelujejo v Evroatlantski enoti za pomoč ob nesreči (EADRU).

Za sodelovanje v Evroatlantski enoti za pomoč ob nesreči (EADRU) zveze Nato ponuja Slovenija naslednje enote za zaščito in reševanje, ki so pripravljene na sodelovanje v mednarodnih reševalnih akcijah:

- 20 gorskih reševalcev ;
- 17 jamarskih reševalcev;
- 21 vodnikov reševalnih psov s 16 psi;
- 9 članov enote za RKB izvidovanje (enota za radiološko, kemično in biološko zaščito);
- 27 gasilcev in
- 15 članov ekološkega laboratorija z mobilno enoto (ELME).

Te enote so strokovno usposobljene in opremljene v skladu z merili za organiziranje in opremljanje služb in enot Civilne zaščite RS. Kot take so primerljive s podobnimi službami in enotami v drugih evropskih državah. Vse enote imajo lastna prevozna sredstva (terenska vozila, kombinirana vozila in specialna vozila), dodatna transportna sredstva za prevoz moštva pa zagotavlja Uprava RS za zaščito in reševanje.

Enote so lahko pripravljene za operativno ukrepanje v roku od 4 do 6 ur od poziva preko Centra za obveščanje RS. Uprava RS za zaščito in reševanje zagotavlja za vse navedene enote nastanitev, prehrano in drugo oskrbo.

Zahtevek za uporabo enote je potrebno poslati Centru za obveščanje RS, ki ima zagotovljeno 24 urno dežurno službo in ima nalogo, da zahtevek posreduje pristojnim organom v odobritev in v skladu z načrtom opravi aktiviranje državnih enot.

O uporabi enot izven države (v tujini) odloča vlada Republike Slovenije na predlog poveljnika Civilne zaščite RS. Pomoč je brezplačna, saj stroške uporabe enot in služb krije Uprava RS za zaščito in reševanje (Pregled enot za zaščito, reševanje in pomoč iz RS za sodelovanje v programu Partnerstvo za mir zveze Nato, RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana 2000).

Tudi za varstvo pred nesrečami je pomembno polnopravno članstvo Slovenije v Natu, čeprav gre za vojaško-politično organizacijo, katere osnovni namen ni sodelovanje pri varstvu pred nesrečami. Za varstvo pred nesrečami so pomembni predvsem tisti programi Nata, ki se nanašajo na načrtovanje za krizne razmere, usposabljanje za

izvajanje humanitarnih operacij, zagotavljanje podpore vojaških struktur pri izvajanju reševalnih in drugih humanitarnih operacij, usklajevanje mednarodne pomoči ob velikih nesrečah in podobno. V Natu izrecno poudarjajo, da ta organizacija s svojo dejavnostjo ne želi posegati na področje delovanja mednarodnih humanitarnih in drugih organizacij, zato v Natu priznavajo in podpirajo primarno vlogo OZN in drugih mednarodnih organizacij na področju reševanja in nudenja humanitarne pomoči ob nesrečah in v drugih kriznih situacijah. Nato želi civilnim oblastem in mednarodnim organizacijam pomagati in jih podpira pri opravljanju njihovega poslanstva na področju varstva pred nesrečami (Ušeničnik, 2002:479-480).

8.2.2. Sodelovanje z Organizacijo združenih narodov v okviru strategije ZN »Za varnejši svet v 21. stoletju«

Slovenija bo sodelovala tudi pri uresničevanju **strategije ZN** "Za varnejši svet v 21. stoletju: zmanjšanje tveganj in nesreč" (dokument je bil objavljen julija 1999 po svetovni konferenci o zmanjševanju posledic nesreč, ki je leta 1994 potekala v Yokahami). Nadaljuje se tudi sodelovanje Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje z Urdom za usklajevanje humanitarnih dejavnosti (UN-OCHA - United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) na področju usposabljanja za vodenje humanitarnih in reševalnih akcij ter pri organiziranju konkretnih akcij (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:50). Cilji tega sodelovanja so:

- seznanjanje z delovanjem, novimi postopki in mehanizmi UN-OCHA na področju civilnega kriznega načrtovanja, vključno s civilno-vojaškim sodelovanjem;
- vključitev oz. prenos ustreznih postopkov in mehanizmov ter terminologije UN-OCHA v slovenski sistem zaščite in reševanja;
- vzpostavitev ustreznih mehanizmov in postopkov za učinkovitejše sodelovanje v mednarodnih reševalnih in humanitarnih akcijah

(http://www.urszr.mo-rs.si/slo_win/mednarod/spripravljenost_sodelovanje.htm).

S tem namenom se zagotavlja tudi ustrezne človeške in materialne vire pomoči, eden od teh virov pa so tudi sile za hitre intervencije.

8.2.2.1. Sistem organizacije Združenih narodov za pomoč ob nesrečah

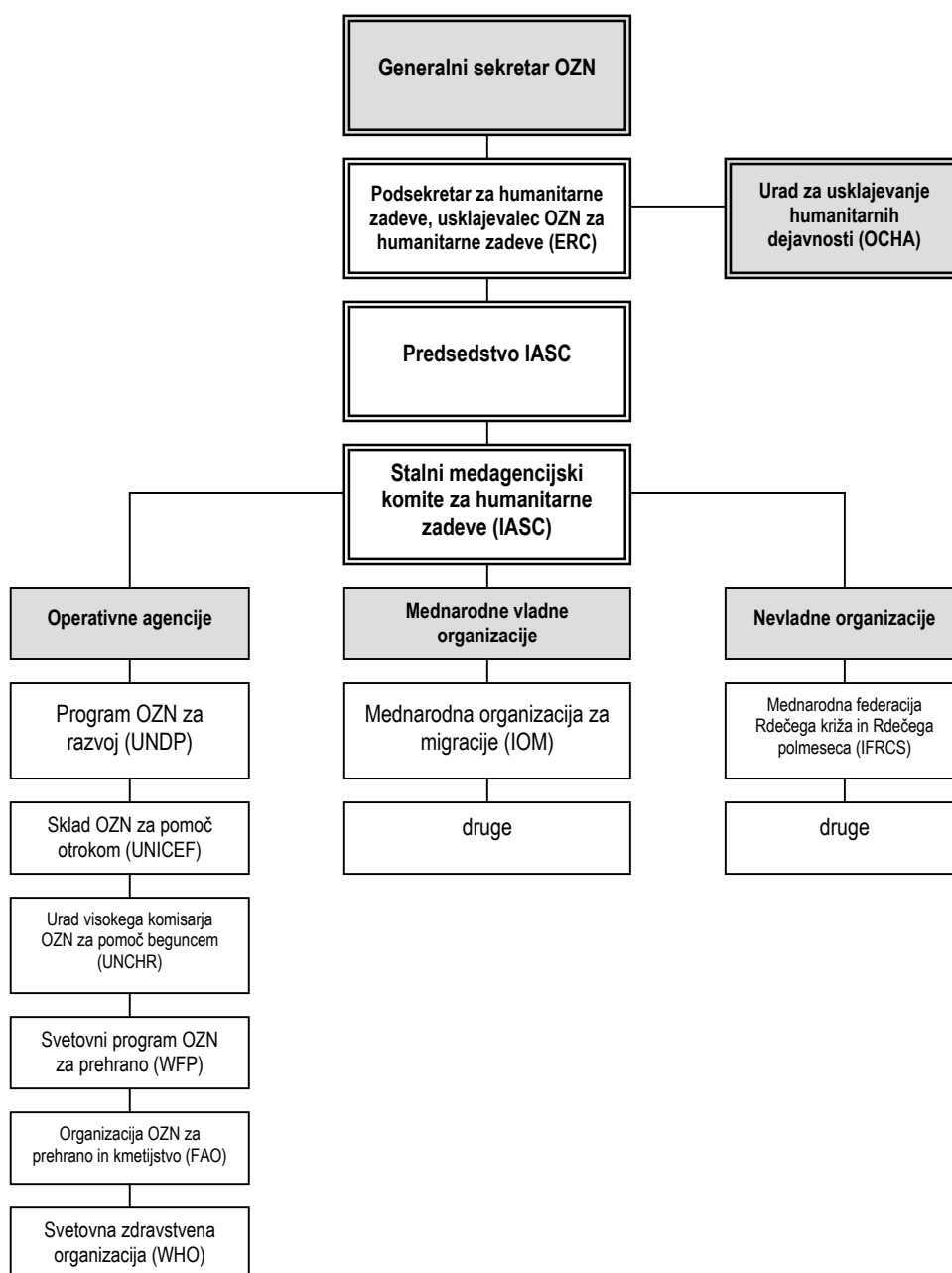
Organizacija združenih narodov (OZN) posveča veliko pozornost zagotavljanju reševalne in humanitarne pomoči državam in ljudem, ki so jih prizadele naravne in druge nesreče. Ena od glavnih nalog OZN je tako izboljšanje učinkovitosti in hitrosti zagotavljanja mednarodne humanitarne in reševalne pomoči ter krepitev povezanosti nacionalnih in mednarodnih virov pomoči. Za učinkovito mednarodno pomoč ob večjih nesrečah je potrebno načrtno usklajevanje, dobra logistika, prodorna humanitarna diplomacija in učinkovito zagotavljanje materialnih in finančnih sredstev. Za izvajanje teh nalog pa so v OZN razvili poseben sistem organov in postopkov (Jeraj, 1998a:230).

Elementi sistema

Generalni sekretar OZN imenuje podsekretarja za humanitarne zadeve (Under Secretary General for Humanitarian Affairs), ki opravlja tudi nalogo glavnega usklajevalca OZN za humanitarne zadeve (Emergency Relief Coordinator - ERC). Podsekretar za humanitarne zadeve je v sistemu OZN glavni svetovalec za humanitarno politiko in diplomacijo ter glavni usklajevalec humanitarne pomoči. Tesno sodeluje z ostalimi vodilnimi v operativnih agencijah, z večjimi nevladnimi organizacijami, z vladami držav in medvladnimi in vladnimi humanitarnimi organizacijami. Generalnemu sekretarju svetuje v primeru nesreč in v drugih kriznih razmerah, ko so potrebne reševalne in humanitarne akcije. Zelo velik del svojih nalog izvaja preko svojega Urada OZN za usklajevanje humanitarnih dejavnosti (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - OCHA) in Stalnega medagencijskega komiteja za humanitarne zadeve (Inter-Agency Standing Committee - IASC), katerega predsednik je.

OCHA usklajuje dejavnosti sistema OZN v primeru naravnih, tehnoloških in ekoloških nesreč, vzpodbuja, usklajuje in opravlja dejavnosti za učinkovitejše preprečevanje nesreč in zmanjševanje njihovih posledic ter za boljše reševanje in zagotavljanje pomoči. Odgovorna je tudi predvsem za usklajevanje hitrega in učinkovitega odziva mednarodne skupnosti ob nesrečah.

IASC je usklajevalno telo, ki ga vodi podsekretar za humanitarne zadeve, sestavljajo pa ga predstavniki operativnih agencij ter predstavniki pomembnejših humanitarnih mednarodnih ter nacionalnih vladnih in nevladnih organizacij. IASC sprejema usmeritve in odločitve o dejavnostih celotnega sistema OZN za pomoč ob posameznih nesrečah, odloča o prednostnih nalogah, ciljih in usklajuje dejavnosti za pomoč. IASC je tudi organ usklajevanja med sodelujočimi pri zagotavljanju dolgoročne pomoči posameznemu območju. Prav usklajevanje je najpomembnejša dejavnost IASC (Jeraj, 1998a:230).

Preglednica 7.1.: Usklajevanje zagotavljanja pomoči na mednarodni ravni

(Vir: Jeraj, 1998a:231)

Delovanje sistema ob nesrečah

Ugotavljanje, kakšne so posledice nesreče, kakšno in koliko pomoči potrebuje prizadeta država ter zagotavljanje in usklajevanje pridobivanja prevoza, skladiščenja in delitve pomoči praviloma opravljajo pisarne in uradi, ki jih imajo operativne agencije v prizadetih državah. To je zlasti naloga uradov UNDP - United Nations Development Programme, razen kadar vrsta nesreče in njene posledice zadevajo delovno področje predvsem ene operativne agencije ali kadar UNDP v državi nima svojega urada. V takšnem primeru lahko EAR (UN Emergency Relief Coordinator) v prvi fazi aktivira UNDAC (UN Disaster Assessment and Coordination Team), pozneje pa določi eno od operativnih agencij kot vodilno agencijo. Ta prevzame organiziranje in usklajevanje pomoči mednarodne skupnosti prizadeti državi. Za vsako pomoč mednarodne skupnosti velja osnovni pogoj, da mora država zanjo zaprositi. Šele ko država to stori, začnejo dejavnosti tudi formalno potekati (Jeraj, 1998a:232).

UNDP v državi oblikuje skupino OZN za usklajevanje pomoči - UNDMT (UN Disaster Management Team). V njej so predstavniki vseh agencij OZN in tujih nevladnih organizacij v državi. Če po nesreči pridejo v državo še druge agencije OZN in nevladne organizacije, velja pravilo, da svoje dejavnosti izkazujejo v okviru UNDMT. Naloga UNDMT je, da pomaga vladi prizadete države pri ocenjevanju posledic ter potreb po pomoči, pri pridobivanju pomoči, usklajevanju prihoda, razporeditve in razdelitve mednarodne pomoči. V primeru, da UNDMT potrebuje pomoč pri svojem delu ali da je potrebno vzpostaviti več koordinacijskih ravni, lahko od OCHA zahteva aktiviranje skupine UNDAC. V takem primeru je naloga UNDAC pomoč UNDMT in sodelovanje s tisto vladno organizacijo v državi, ki vodi zaščito, reševanje in pomoč na državni ravni ji pomaga pri usklajevanju z reševalnimi ekipami iz drugih držav in pri ravnanju s humanitarno pomočjo (Jeraj, 1998a:232).

Kadar so posledice nesreče in njen obseg zelo velik, je zelo dobrodošla tudi pomoč pri vodenju in usklajevanju na nižji, lokalni ravni. V tem primeru lahko OCHA aktivira OSOCC (On Site Operations Coordination Centre).

Proces aktiviranja in zagotavljanja pomoči

Odločitev o tem, da bo prizadeta država zaprosila za mednarodno pomoč, najpogosteje sprejme njena vlada. Mednarodno skupnost o tem obvesti njeno ministrstvo za zunanje zadeve, ki sporočilo prenese v OZN v New Yorku ali Ženevi ali pa ga pošlje neposredno v Urad za usklajevanje humanitarnih dejavnosti (OCHA). Podatke, ki morajo biti v prošnji za mednarodno pomoč, je OCHA standardizirala. Po zaprosilu prizadete države za pomoč na mednarodni ravni, se prva odzove OCHA oziroma njen DRB (Disaster Response Branch) s stalno dežurno službo, ki začne obveščati mednarodno skupnost in organizira pomoč iz svojih virov in virov v centralnem registru za obvladovanje nesreč. OCHA obvesti tudi ERC, ki glede na razmere prične usklajevati dejavnosti v IASC (Jeraj, 1998a:232).

Operativne agencije in nevladne organizacije v prizadeti državi začnejo vzpostavljati UNDMT in nudijo pomoč iz virov, ki jih imajo na voljo v državi, hkrati pa mobilizirajo vire, ki jih imajo drugje po svetu. Te dejavnosti praviloma usklajujejo najprej v UNDMT in nato z OCHA.

OCHA glede na vrsto nesreče in oceno posledic hkrati po neformalni poti obvesti tiste organizacije, s katerimi ima zelo natančne in operativne dogovore o hitrem aktiviranju. Tako se lahko takoj začnejo pripravljati za ukrepanje. Obenem to stori tudi po formalni poti, ko preko ministrstev za zunanje zadeve obvesti države darovalke.

V praksi tako ponavadi mine približno od štiri do šest ur od vzpostavitve formalnega stika OCHA z državo darovalko, v tem času pa je organizacija, ki pomoč dejansko organizira, že na letališču in pripravljena na polet. Takšna organizacija obveščanja je potrebna zlasti ob potresu, saj morajo mednarodne ekipe za reševanje in iskanje delo na terenu začeti vsaj 12 ur po potresu. Za aktiviranje drugih virov, kjer vprašanje ur ni tako pomembno, OCHA vse potencialne darovalce humanitarne in reševalne pomoči najprej vpraša, ali so pripravljeni pomagati, nato pa med ponujeno pomočjo izberejo najbolj ustrezno in potrebno ter njen prihod uskladijo s prizadeto državo (Jeraj, 1998a:232).

OCHA je torej glavni koordinacijski del sistema Organizacije združenih narodov za pomoč ob nesrečah, s katerim sodeluje tudi Slovenija. Za nas pa je najbolj zanimiv

operativni del OCHA, ki deluje v Ženevi in se imenuje Odsek za pomoč ob nesrečah (DRB - Disaster Response Branch), ker se ukvarja predvsem z naravnimi, ekološkimi in tehnološkimi nesrečami oziroma s pripravami, organizacijo, posredovanjem in usklajevanjem reševalne-humanitarne pomoči prizadetim državam ob nesreči. DRB se torej ukvarja z operativnim delovanjem ob posameznih nesrečah in kriznih razmerah, ki zahtevajo usklajeno delovanje več organov in programov OZN ter specializiranih agencij. Ukvarja se tudi z organiziranjem širše mednarodne pomoči (Jeraj, 1998b:233).

V zaključku lahko rečemo, da ima v svetovnem merilu na področju varstva pred nesrečami ključno vlogo Organizacija združenih narodov. Ena njenih najpomembnejših akcij v zadnjem desetletju je akcija z imenom *Desetletje zmanjševanja števila naravnih nesreč* (IDNDR - International Decade for Natural Disaster Reduction). Zaradi povečevanja števila naravnih nesreč in njihovih posledic, še posebej v manj razvitih okoljih, je Generalna skupščina OZN s posebno resolucijo decembra 1989 razglasila desetletje 1990-2000 za desetletje zmanjševanja števila naravnih nesreč. Cilji akcije so predvsem: izboljšanje možnosti vsake države, da omili posledice naravnih nesreč, zagotavljanje dostopnosti znanstvenih in tehničnih dosežkov s področja varstva pred nesrečami vsem državam, seznanjanje strokovne in širše javnosti z najnovejšimi spoznanji o nevarnostih in ogroženosti zaradi naravnih nesreč ter možno preventivo, izobraževanje in usposabljanje za presojanje ogroženosti, napovedovanje nesreč ter preventivno ukrepanje, pretok znanja in tehnologije in drugo. Slovenija v tej akciji sodeluje od marca 1994. Akcija *Desetletje zmanjševanja števila naravnih nesreč* se z objavo "Strategije za varnejši svet v 21. Stoletju: zmanjšanje tveganj in nesreč" nadaljuje tudi po letu 2000 (Ušeničnik, 2002:480).

8.2.3. Sodelovanja z Evropsko unijo

V okviru **Evropske unije** Slovenija krepi svoja prizadevanja in dejavnosti za obvladovanje industrijskih in jedrskih nesreč ter drugih tveganj, povezanih z gospodarskimi dejavnostmi. S tem namenom bo prevzela v svoj pravni sistem predpis Evropske skupnosti o nevarnosti večjih nesreč v določenih industrijskih dejavnostih. Zagotovila bo tudi notranje normativne in druge pogoje ter ustrezno pripravljenost za sodelovanje v skupnih dejavnostih za zmanjševanje nesreč, za ohranjanje življenja in okolja (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:50).

Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje sodeluje z Oddelkom za civilno zaščito XI. Direktorata Evropske komisije. Cilji tega sodelovanja so predvsem:

- seznanitev z dosežki držav članic Evropske unije na področju civilne zaščite oz. civilnega kriznega načrtovanja in izmenjava izkušenj;
- prenos ustreznih izkušenj v slovenski sistem zaščite in reševanja in v slovenski pravni sistem, da bodo izpolnjeni pogoji za sprejem Slovenije v Evropsko unijo;
- in sodelovanje v skupnih projektih

(http://www.urszr.mo-rs.si/slo_win/mednarod/spripravljenost_sodelovanje.htm).

8.2.3.1. Sistemi Evropske unije za civilno zaščito, ukrepanje ob onesnaženjih morja in humanitarno pomoč

Sistema Evropske unije za civilno zaščito in za ukrepanje ob onesnaženjih morja v skladu z načelom subsidiarnosti pomagata posameznim državam članicam Unije, skrbita za njihovo povezano sodelovanje na mednarodni ravni in za učinkovito sodelovanje med pristojnimi nacionalnimi službami ob potrebi po vzajemni pomoči. Oba sistema imata več ločenih instrumentov za nudenje pomoči ob naravnih in tehnoloških nesrečah ter ob onesnaženjih morja. Evropska komisija pa meni, da je potrebno instrumente še okrepiti in vzpostaviti učinkovit mehanizem za usklajevanje pomoči ob nesrečah, vanj pa pri nudenju pomoči vključiti tudi Urad Evropske skupnosti za humanitarno pomoč (European Community Humanitarian Office - ECHO). Urad zagotavlja pomoč žrtvam naravnih in drugih nesreč ter oboroženih spopadov izven Evropske unije in je eden največjih svetovnih humanitarnih donatorjev (Nagode, 2000/2001:417).

Sistem civilne zaščite v Evropski uniji

V programih Evropske komisije se je civilni zaščiti že v preteklosti pripisoval velik pomen, danes pa so se tako pomen kot aktivnosti na tem področju še povečali. Maastrichtska pogodba o ustanovitvi Evropske unije iz leta 1991 in njene dopolnitve z amsterdamsko pogodbo iz leta 1997 področja civilne zaščite izrecno ne urejajo, tako da se vse pobude v zvezi s civilno zaščito urejajo po načelu subsidiarnosti. To pomeni, da strukture Unije na prevzemajo aktivnosti držav članic na področju civilne zaščite, ampak jih krepijo in pospešujejo sodelovanje med njimi ter nudenje vzajemne pomoči. Od leta 1985 je svet pristojnih ministrov sprejel sedem resolucij, ki se nanašajo na

sodelovanje in nudenje pomoči ob nesrečah. V resolucijah je poudarjeno, da delovanje Evropske komisije na področju civilne zaščite prebivalcem Evrope koristi in povečuje njihov občutek solidarnosti in pripadnosti skupnosti. V tem kontekstu so zelo pomembni informiranje, izobraževanje in dvigovanje zavesti ter stopnje samozaščite prebivalstva, predvsem mladih. Glede nacionalnih sistemov civilne zaščite je poudarjeno, da ni nobene potrebe po vmešavanju Evropske komisije v njihovo načrtovanje in izvajanje ukrepov ob kriznih razmerah. Seveda pa lahko sodelovanje le poveča učinkovitost upravljanja z nesrečami. Ob tem je izpostavljeno spodbujanje usklajevanja in integracije obstoječega znanja in znanstvenih ter tehničnih sredstev z bolj učinkovitim aktiviranjem človeških virov. V resolucijah je naveden predvsem pomen skupnih urjenj strokovnjakov, uporabe podatkovnih baz, izmenjava informacij ter sodobnih informacijskih in telekomunikacijskih sistemov. Članice se v resolucijah bolj konkretno zavzemajo tudi za izboljšanje sodelovanja pri preprečevanju in gašenju požarov, za oblikovanje enotne evropske telefonske številke za klic v sili - 112 in za krepitev stalne mreže poročevalcev. V resoluciji iz leta 1991 se zavezujejo, da bodo v primeru naravne ali tehnološke nesreče v drugi državi članici na njeno prošnjo pomagale po svojih močeh. Države članice poleg tega pozivajo Evropsko komisijo, naj pripomore tudi k boljšemu usklajevanju na področju civilne zaščite v mednarodnem okolju in naj oceni obseg in naravo dosedanjega sodelovanja s kandidatkami za vstop v EU, izpopolni izmenjavo podatkov z njimi ter izdelava ustrezne predloge za krepitev sodelovanja.

Kot prvi forum za razpravljanje o raznih obstoječih in novih pobudah ter izmenjavo mnenj in informacij s področja civilne zaščite je bila ustanovljena Stalna mreža nacionalnih uradnikov za zvezo (Permanent Network of National Correspondents - PNNC). Sestavljajo jo visoki predstavniki ministrstev članic, zadolženih za civilno zaščito, sestajajo pa se približno trikrat letno. Po uvedbi akcijskega načrta za področje civilne zaščite je bil del nalog stalne mreže, ki se nanašajo na pomoč pri izvajanju aktivnosti, določenih v načrtu, prenesen na Upravni odbor (Management Committee), ki ga sestavljajo predstavniki držav članic, vodi pa ga predstavnik Evropske komisije (Nagode, 2000/2001:418).

Instrumenti vzajemne pomoči ob naravnih ali tehnoloških nesrečah

Osnovo za sedanji sistem pomoči Evropske unije ob naravnih in drugih nesrečah predstavlja resolucija iz leta 1991, v kateri je pomoč urejena v 12 točkah. Članice se

zavezujejo, da bodo na prizadeto območje poslale enote, opremljene za reševanje in zaščito ljudi, imetja in okolja. Enote so logistično samostojne in samozadostne za delovanje do 48 ur, potem pa za njihovo oskrbo poskrbi država, ki ji pomagajo. Akcije enot usmerja prizadeta država, ki poskrbi tudi za brezplačno uporabo infrastrukture. Vsaka država članica mora dovoliti prelet letala s pomočjo, ki ga odpošlje neka druga članica. Po končani akciji države, ki v njej sodelujejo, podajo poročilo Evropski komisiji, ki ga nato razpošlje preostalim članicam. Glavni instrument sistema pomoči ob naravnih in drugih nesrečah je Operativni priročnik civilne zaščite v Evropski uniji (Operational Manual of Civil Protection in the European Union), ki ga je v sodelovanju s članicami Evropske unije izdelala Evropska komisija. Vsebuje ustrezne informacije, ki članicam omogočajo hitro odločitve v primeru, ko potrebujejo pomoč. Priročnik se med drugim nanaša tudi na pomoč strokovnjakov (Secondment of Experts), ki predstavlja drugi instrument pomoči ob nesrečah. Ob nesreči te strokovnjake aktivira 24-urna operativna struktura (24h/24h Operational Structure) pri Evropski komisiji, njihovo znanje pa se nudi prizadeti državi. Stroške njihovega delovanja v celoti krije Evropska komisija. Omenjena 24-urna operativna struktura, ki predstavlja usklajevalni mehanizem za pomoč ob nesrečah, deluje v okviru Oddelka za civilno zaščito pri Glavni upravi Evropske komisije za okolje v Bruslju. Operativna struktura poleg aktiviranja strokovnjakov zbira informacije o naravnih in tehnoloških nesrečah in jih izmenjuje z državami članicami, prejema in posreduje prošnje za pomoč (tudi od držav nečlanic) ter usklajuje pomoč (Nagode, 2000/2001:418).

Sistem ukrepanja Evropske unije ob onesnaženjih morja

Države Evropske unije so na področju onesnaženja morja začela sodelovati po številnih nesrečah in onesnaženjih, ki so se zgodila proti koncu 70. let. Skupno sodelovanje se nanaša na nezgodna ali namerna onesnaženja morja z naprav na morju, prepovedana izlitja iz ladij, nevaren material, odložen v morju (vključno z orožjem) in onesnaženja rečnih prometnih poti. Sistem pomaga državam članicam pri njihovih naporih za izboljšanje zmogljivosti za odziv ob onesnaženjih in oblikuje pogoje za učinkovito vzajemno pomoč in sodelovanje. Sistem temelji na resoluciji iz leta 1978, ki je uvedel tri pomembne elemente: informacijski sistem skupnosti, programe usposabljanja in raziskav ter pilotne projekte. Dejavnost informacijskega centra je predvsem izmenjava podatkov o pripravljenosti in o odzivih na onesnaženje morja. Za svetovanje in pomoč Evropski komisiji pri aktivnostih Skupnosti na tem področju je bil

leta 1980 ustanovljen Svetovalni odbor za nadzor in zmanjšanje onesnaženj morja zaradi izlitja nafte (Advisory Committee on the control and reduction of pollution by oil and other harmful substances at sea - ACPH). V nadaljnji krepitvi sistema pa je prišlo še do ustanovitve skupine Skupnosti za odpravljanje posledic onesnaženj morja (Community Task Force for combating Accidental pollution at sea) (Nagode, 2000/2001:418-419).

Urad Evropske skupnosti za humanitarno pomoč

ECHO s pooblastilom Evropske unije nudi nujno potrebno pomoč in podporo žrtvam naravnih nesreč in oboroženih konfliktov izven Evropske unije. Pomoč je direktno namenjena vsem v stiski, ne glede na raso, vero ali politično prepričanje (<http://europa.eu.int/cgi-bin/etal.pl>).

Urad Evropske skupnosti za humanitarno pomoč (European Community Humanitarian Office - ECHO) je od leta 1992 zadolžen za vodenje humanitarne pomoči prebivalstvu držav nečlanic Evropske unije, ki jih prizadenejo naravne nesreče ali izjemni dogodki, ki zahtevajo hitro reakcijo in/ali pospešeno obravnavanje. Njegove aktivnosti vključujejo zagotavljanje nujne humanitarne pomoči prizadetim v naravnih in drugih nesrečah, aktiviranje ekip za pomoč, financiranje transportov pomoči, pomoč pri rekonstrukciji po nesreči, pomoč beguncem in razseljenim osebam ter izvajanje programov za njihovo vrnitev in podporo civilnim operacijam za zaščito žrtev spopadov ali podobnih kriznih razmer. Poleg neposredne humanitarne pomoči med drugim tudi vzpodbuja preprečevanje nesreč in povečevanje pripravljenosti na njih, vključno z zgodnjim opozarjanjem in sicer z organiziranjem usposabljanj strokovnjakov, krepitvijo pristojnih institucij in vodenjem raznih projektov (Nagode, 2000/2001:419). Do danes je za humanitarne namene ECHO namenil približno 6 milijard evrov. Ob tem je treba poudariti, da urad ne deluje neposredno na terenu ampak financira humanitarno pomoč, ki pa jo zagotavlja predvsem prek svojih partnerjev. Ti partnerji so okoli 200 ustreznih nevladnih humanitarnih organizacije (iz držav članic EU in druge), nekateri organi in specializirane agencije Združenih narodov ter drugi mednarodni organi, ki z ECHO podpišejo sporazum o sodelovanju. Pri tem daje urad prednost humanitarnim organizacijam iz držav članic EU in organizacijam ZN (<http://europa.eu.int/cgi-bin/etal.pl>).

Rečemo lahko, da je sodelovanje držav članic Evropske unije na področju civilne zaščite in onesnaženja morja v zadnjem desetletju napredovalo, vendar pa delovanje na tem področju še vedno ostaja predvsem pri raziskovanju in napovedovanju nesreč, skupnih vajah, izmenjavah strokovnjakov, delavnicah, ozaveščanju prebivalstva ter razvoju mehanizmov za izvajanje skupne in usklajene pomoči ob nesrečah. Skupnost seveda ima mehanizme za usklajevanje nujenja pomoči, vendar ti prebivalstvu Evropske unije za enkrat še ne dajejo popolnega občutka solidarnosti in pripadnosti isti skupnosti (Nagode, 2000/2001:419).

Na podlagi predloga Evropske komisije iz leta 2000 o oblikovanju mehanizma Skupnosti za usklajevanje pomoči ob krizah je bil 23. oktobra 2001 sprejeta odločitev o ustanovitvi mehanizmov Skupnosti za krepitev sodelovanja na področju civilne zaščite. Mehanizmi zagotavljajo pomoč in sodelovanje držav Skupnosti ob naravnih, tehnoloških in okolje-varstvenih nesrečah znotraj in izven Evropske unije. Dosedanje izkušnje z naravnimi, tehnološkimi in okolje-varstvenimi nesrečami so namreč pokazale potrebo po čimprejšnjem izboljšanju akcij Evropske unije za pomoč ljudem in zaščito okolja. Mehanizmi tako omogočajo konkretno in čim prejšnjo pomoč s strani držav članic EU tisti državi, ki jo je prizadela nesreča in sama nima zadostnih zalog, da bi se soočila z nesrečo. Z mehanizmi si prizadevajo tudi za izboljšanje koordinacije sredstev, namenjenih za reševanja, za oblikovanje in krepitev komunikacijskega sistema ter za krepitev programov usposabljanja. Mehanizmi temeljijo na naslednjih bistvenih elementih:

Identifikacija virov ki so namenjena za usklajeno pomoč ob nesrečah z namenom, da se že vnaprej identificira sredstva in enote, ki so na razpolago za pomoč ob nesreči in ki se jih lahko aktivira v zelo kratkem času. Ti viri predstavljajo jedro mehanizma, vključujejo pa ekipe za pomoč ob nesrečah, ki so jih predhodno dale na razpolago posamezne države članice, pa tudi zainteresirane države kandidatke za vstop v Evropsko unijo. Ekipe z opremo in sredstva za pomoč naj bi bile pripravljene za delovanje na kraju nesreče v dveh do 24 urah.

Program usposabljanja, ki bi omogočili čimprejšnji odziv ob nesreči s ciljem, da se poveča sposobnost ekip za skupno delo ob nesrečah. Ta program vključuje skupne tečaje, vaje in izmenjavo članov ekip.

Ocenjevalne in usklajevalne ekipe. Z oblikovanjem in mobilizacijo majhnih ocenjevalnih in usklajevalnih ekip, ki bi v najkrajšem možnem času prispele na kraj nesreče bi se omogočilo učinkovitost delovanja in usklajevanje pomoči na kraju nesreče. Naloga teh ekip bi bila tudi določiti najbolj primerne vire pomoči, po potrebi pa tudi skrbeti za zvezo s pristojnimi oblastmi v državi, ki je prosila za pomoč.

Oblikovanje enotnega komunikacijskega sistema za krizne razmere med službami civilne zaščite držav članic, državami kandidatkami za vstop v EU in pristojnimi službami v okviru Evropske komisije.

Za pomoč lahko država članica zaprosi posamezno državo članico ali pristojno službo v okviru Evropske komisije. Slednja prošnjo prek mreže za zvezo posreduje državam članicam, mobilizira ocenjevalno in usklajevalno ekipo, ekipe za pomoč, strokovnjake in druge vire za podporo ter zbira informacije o nesreči in jih pošilja članicam. Enak postopek naj bi veljal tudi za države nečlanice, le da tu mehanizem pri pomoči ob nesreči sodeluje z ECHO in sicer do stopnje sanacije, ko lahko ECHO nudi humanitarno pomoč. Evropska komisija poudarja, da lahko tak mehanizem za pomoč ob nesrečah prispeva tudi k odzivom Evropske unije na krize v tretjih državah pod skupno zunanjo in varnostno politiko.

(http://europa.eu.int/comm/environment/civil/prote/cp12_en.htm).

8.2.3.2. Sodelovanje Slovenije v Mehanizmu Evropske unije za krepitev sodelovanja na področju civilne zaščite

V okviru prvega foruma civilne zaščite je Slovenija skupaj z ostalimi državami kandidatkami za vstop v Evropsko unijo 28. novembra 2002 v Bruslju podpisala dvostranski memorandum o soglasju na področju civilne zaščite (Dobnik Jeraj, 2002:12).

Memorandum o soglasju med Evropsko unijo in Republiko Slovenijo o sodelovanju Slovenije v Mehanizmu Evropske unije za krepitev sodelovanja na področju civilne zaščite je s podpisoma direktorja Uprave RS za zaščito in reševanje ter komisarke za okolje pri Evropski uniji začel veljati 1. januarja 2003. Memorandum omogoča sodelovanje Slovenije v vseh aktivnostih komisije na področju civilne zaščite, razen

pravice glasovanja oziroma odločanja. Seveda pa mora naša država prispevati tudi ustrezen finančni delež.

Podpis memoranduma pomeni enega zadnjih korakov v procesu polnopravne vključitve Slovenije v Evropsko unijo na področju civilne zaščite. Tudi Evropski uniji je v interesu, da čimprej oziroma še pred polnopravnim članstvom omogoči čim širše sodelovanje kandidatke v aktivnostih civilne zaščite. Države kandidatke so že prej večkrat izrazile takšen interes, saj je varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami v večini držav kandidatke dobro razvito. Slovenski sistem je po svoji razvitosti povsem primerljiv s sistemi v drugih evropskih državah. Memorandum tako omogoča sodelovanje držav kandidatke v vseh aktivnostih mehanizma civilne zaščite, vendar do polnopravnega članstva brez pravice odločanja.

Mehanizem Evropske unije za krepitev sodelovanja na področju civilne zaščite je bil vzpostavljen na podlagi odloka Sveta Evropske unije 23. oktobra. Namen mehanizma je zagotoviti prebivalcem Evropske unije ustrezno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki vključuje tudi ustrezna sredstva in sile za ukrepanje ob nesrečah v EU, po potrebi pa tudi zunaj nje. Mehanizem sestavljajo naslednji elementi:

- center za opazovanje in obveščanje;
- reševalne enote in enote za podporo za ukrepanje ob nesrečah;
- sistem izobraževanja in usposabljanja za reševalne enote in enote za podporo ter za strokovnjake za usklajevanje in oceno posledic škode;
- skupen komunikacijski in informacijski sistem;
- drugo, kot so na primer ukrepi za podporo pri prevozu sil in sredstev na kraj nesreče.

Mehanizem naj bi deloval čim bolj usklajeno z Združenimi narodi – Uradom ZN za usklajevanje humanitarne dejavnosti, pri usklajevanju dejavnosti z zvezo Nato pa se mnenja držav precej razlikujejo. Mehanizem EU naj bi postal prvi med mehanizmi za odzivanje na nesreče v Evropski uniji. Nesreče v zadnjem času pa so pokazale, da mehanizem in njegov način delovanja še nista dovolj razpoznavna, zato bo treba o njegovem delovanju ustrezno obvestiti vse organe in organizacije tako na nacionalni kot na mednarodni ravni (Dobnik Jeraj, 2002:12).

Vključitev v Evropsko unijo je za Slovenijo s stališča varstva pred naravnimi nesrečami izjemnega pomena. Polnopravno članstvo v EU Sloveniji zagotavlja večjo stabilnost njenega varnostnega okolja, večjo varnost in hitrejši razvoj varstva pred nesrečami. Slovenija od EU pričakuje, da bo oblikovala tako politiko varstva pred nesrečami, ki bo dolgoročno usmerjena v pospeševanje usklajenega načrtovanja in delovanja v kriznih razmerah, pospeševanja razvoja med seboj povezanih sistemov za opazovanje nevarnosti naravnih in drugih nesreč, povezovanje in skupno uporabo sodobnih informacijskih tehnologij in sredstev množičnih komunikacij (sateliti), razvijanje in uporaba novih tehnologij in tehničnih možnosti za preprečevanje nesreč, sofinanciranje projektov varstva pred nesrečami, ki so skupnega pomena, selektivno razvijanje določenih skupnih sil za zaščito, reševanje in pomoč, ki jih ni smiselno razvijati v vsaki državi, ker so zelo drage in niso pogosto v uporabi, ter v zagotavljanje nepogrešljive humanitarne in druge pomoči ogroženim in prizadetim članicam (Ušeničnik, 2002:479).

8.3. Regionalno sodelovanje Slovenije

8.3.1. Sodelovanje v okviru srednjeevropske pobude

Slovenija na podlagi **večstranskega regionalnega sporazuma** o sodelovanju pri napovedovanju, preprečevanju in ublažitvi naravnih in drugih nesreč nadaljuje ter širi in pogloblja sodelovanje držav Srednjeevropske pobude. Pri tem se še posebej zavzema za učinkovitejši nadzor nad varnostnimi tveganji z možnimi čezmejnimi vplivi na območjih teh držav. Uprava RS za zaščito in reševanje tako sodeluje v delovni skupini za Civilno zaščito, cilj sodelovanja pa je izmenjava izkušenj in razvoja sistema zaščite in reševanja držav Srednjeevropske pobude tako, da bi bili primerljivi s sistemi v državah Evropske unije. V okviru večstranskih sporazumov je Slovenija sklenila Sporazum o sodelovanju pri napovedovanju, preprečevanju in ublažitvi naravnih in tehnoloških katastrof med vlado Republike Avstrije, vlado Republike Hrvaške, vlado Republike Madžarske, vlado Republike Italije in vlado Republike Poljske. Te države sodelujejo predvsem na naslednjih področjih:

- redna izmenjava znanstvenih in tehničnih informacij ter pomembnih podatkov (v skladu z zakoni in predpisi);
- izvajanje skupnih raziskovalnih programov;

- usposabljanje strokovnjakov na področju napovedovanja, preprečevanja in reševanja z namenom, da bi izdelali skupne programe civilne zaščite in za ravnanje v primeru katastrof

(http://www.urszr.mo-rs.si/slo_win/mednarod/spripravljenost_sodelovanje.htm).

8.3.2. Sodelovanje v okviru delovne skupine Alpe-Jadran

V okviru **delovne skupnosti Alpe-Jadran** (ki pokriva regije Avstrije, Hrvaške, Italije, Slovenije, Madžarske) sodeluje Uprava RS za zaščito in reševanje predvsem z naslednjimi cilji:

- izmenjava izkušenj in izboljšanje stanja na področju preventivnih dejavnosti;
- zagotovitev hitrega in učinkovitega ukrepanja ter nudenja vzajemne pomoči ob nesrečah med državami delovne skupnosti Alpe-Jadran

(http://www.urszr.mo-rs.si/slo_win/mednarod/spripravljenost_sodelovanje.htm).

Sloveniji se v okviru te skupine nudi predvsem priložnosti za uresničevanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na obmejnih območjih.

8.3.3. Sodelovanje v Paktu za stabilnost za JV Evropo

Slovenija kot enakopravna partnerka aktivno sodeluje tudi v **Paktu stabilnosti**, ki je dolgoročno usmerjen v stabilizacijo razmer v **jugovzhodni Evropi**. Slovenija sodeluje z državami JV Evrope v okviru pobude SEDM (South-European Defence Ministerial), cilji tega sodelovanja pa so:

- priprava potrebnih postopkov in zagotovitev informacijske podpore za učinkovitejše in hitrejše nudenje pomoči ob nesrečah med državami;
- izmenjava izkušenj in razvoj sistemov zaščite in reševanja ter civilno-vojaškega kriznega načrtovanja držav SEDM

(http://www.urszr.mo-rs.si/slo_win/mednarod/spripravljenost_sodelovanje.htm).

Slovenija krepi tudi svojo prisotnost v humanitarnih in reševalnih akcijah, hkrati pa bo, glede na izkušnje in primerjalne prednosti, pomagala pri razvijanju pripravljenosti držav jugovzhodne Evrope na nesreče. Njena dejanska pripravljenost za sodelovanje se kaže v skupnih prizadevanjih za stabilizacijo razmer na območju nekdanje Jugoslavije in sicer pri sodelovanju z Mednarodno fundacijo za razminiranje in pomoč žrtvam min v

Bosni in Hercegovini, ki svojo dejavnost širi tudi na območje Hrvaške, Kosova in Albanije. Fundacija je humanitarna ustanova, ki jo je marca 1998 ustanovila vlada Republike Slovenije in jo hkrati sponzorira, njen glavni cilj pa je zbirati sredstva za financiranje programa razminiranja in medicinske rehabilitacije žrtev min.

Slovenija ima poleg sodelovanja v vseh naštetih mednarodnih organizacijah pomembne naloge tudi pri uresničevanju mednarodnih konvencij in sporazumov, še zlasti pri uresničevanju Konvencije o sodelovanju pri varstvu in trajnostni uporabi reke Donave (1998), Konvencije o varstvu in uporabi čezmejnih vodotokov in mednarodnih jezer (1999), Konvencije o varstvu Sredozemskega morja pred onesnaženjem (1979), Konvencije o zgodnjem obveščanju o jedrskih nesrečah (1989), Konvencije o pomoči ob jedrski nesreči ali radiološki nevarnosti (1991), Konvencije o jedrski varnosti (1996), Konvencije o prepovedi uporabe, kopičenja zalog, proizvodnje in prenosa protipehotnih min in o njihovem uničenju (1998), Konvencije o prepovedi razvoja, proizvodnje, kopičenja zalog in uporabe kemičnega orožja ter o njegovem uničenju (1997) in drugih (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:50).

8.4. Nudenje mednarodne pomoči

Slovenija je glede na možnosti pripravljena sodelovati v mednarodnih reševalnih in humanitarnih akcijah in prizadetim skupnostim nuditi humanitarno in tehnično ter drugo pomoč pri varstvu pred nesrečami.

Kontakten organ pri medsebojnem obveščanju o nevarnostih in nesrečah ter pri pošiljanju in sprejemanju prošenj za pomoč je Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, če s predpisi ali mednarodnimi sporazumi ni določeno drugače.

Izmenjava podatkov in informacij o varnostnih tveganjih in nesrečah poteka prek državnega centra za obveščanje, izjemoma, če je tako dogovorjeno z meddržavnimi sporazumi, pa tudi preko regijskih centrov za obveščanje.

Za pomoč v silah in sredstvih ob velikih naravnih in drugih nesrečah lahko sosednje države ter mednarodne ustanove in organizacije zaprosi vlada ali poveljnik civilne zaščite Republike Slovenije, če z meddržavnimi sporazumi ni drugače dogovorjeno.

Rdeči križ Slovenije in druge humanitarne in nevladne organizacije so načeloma samostojne pri urejanju mednarodne humanitarne pomoči.

Vlada na predlog poveljnika civilne zaščite Republike Slovenije ali Ministrstva za obrambo odloča tudi o pomoči drugim državam ob naravnih in drugih nesrečah ter o sodelovanju slovenskih sil za zaščito, reševanje in pomoč (v okviru le teh tudi enot za hitre intervencije) v mednarodnih humanitarnih in reševalnih operacijah ter pri izvajanju reševanja in pomoči na podlagi dvostranskih in večstranskih sporazumov (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2000:51).

9. Sklep

Verifikacija hipotez

Prva hipoteza se glasi: **Slovenija se lahko s svojim sistemom zaščite, reševanja in pomoči dejavno vključuje v mednarodne integracije in izvaja naloge, ki izhajajo iz mednarodnih pogodb o skupnem sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami.**

Prvo hipotezo lahko delno potrdimo. Sistem zaščite in reševanja je bil v Sloveniji sorazmerno dobro organiziran že v preteklosti. Prav zaradi dobre tradicije na tem področju po letu 1991 ni bilo pretežno izpeljati vseh potrebnih sprememb. Z novo zakonodajo je tako Sistem zaščite in reševanja postal funkcionalno organizirana celota v podsistemu nacionalne varnosti Republike Slovenije, ki učinkovito deluje na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Prav tako se lahko - in tudi se - Slovenija s tako organiziranim sistemom uspešno in učinkovito vključuje v enakopravno sodelovanje z drugimi članicami mednarodne skupnosti in z mednarodnimi organizacijami. Zato lahko rečemo, da je Sistem zaščite in reševanja, kakršen je organiziran po letu 1991, ki v operativnem (intervencijskem) smislu temelji na organiziranih specializiranih državnih enotah v regijah in na državni enoti za hitro posredovanje, zagotovilo za hitro in učinkovito delovanje Slovenije v mednarodnih akcijah zaščite, reševanja in pomoči.

Vendar pa bi bil sistem zaščite in reševanja z nekaterimi kadrovskimi ter normativnimi dopolnitvami (razdelani načrti, zakonski predpisi, ki omogočajo oz. urejajo delovanje v tujini, finančne nagrade prostovoljcem, povrnitev stroškov podjetjem ...) in hitrejšim popolnjenjem s sodobnejšo opremo (prevozna sredstva) še boljši, učinkovitejši ter primerljiv z ostalimi podobnimi sistemi v razvitejših državah. Prav tako nam lahko šele analiza dejanskega vključevanja v mednarodno sodelovanje ponudi dokončno potrditev zastavljene hipoteze. Kot primer dejanskega mednarodnega sodelovanja ene od naših enot lahko obravnavamo sodelovanje slovenske enote za reševanje s psi v akciji mednarodne pomoči ob potresu v Turčiji (17. avgust 1999). Ob tem se je izkazalo, da je bila ta enota primerno usposobljena in učinkovita ob nudenju pomoči. Sicer bi bilo za

uspešneje delovanje potrebno v bodoče rešiti še predvsem problem transporta, namestitve stalnega predstavnika reševalne ekipe v mednarodnem ali lokalnem štabu za posredovanje informacij, s čimer se izboljša koordinacija dela na mestu katastrofe, ter poskrbeti za čim večjo samozadostnost ekipe pri opremlenosti (da ni v breme lokalnim oblastem na kraju nesreče). Izkazalo se je, da bi ekipo težko poimenovali reševalna ekipa, saj je bilo njeno delo predvsem iskanje ponesrečenih. Da bi bila ekipa reševalna, bi potrebovala še tehnične reševalce z lahko opremo, medicinsko ekipo in ekipo za logistiko. Kljub temu pa je ekipa uspešno, hitro in učinkovito opravila nalogo, ki jim je bila dana (pregled ruševin).

Druga hipoteza: Slovenija ima na področju zaščite, reševanja in pomoči urejeno sodelovanje s sosednjimi državami.

Drugo hipotezo lahko sprejmemo. Slovenija ima pravno normativno z različnimi dvostranskimi sporazumi na področju zaščite in reševanja urejeno sodelovanje z vsemi sosednjimi državami. Bilateralni sporazum z Italijo je sicer še v pripravi, vendar Italija in Slovenija uspešno sodelujeta na podlagi Osimskega sporazuma in na podlagi skupnega delovanja v okviru Delovne skupine Alpe - Adria ter Srednjeevropske pobude.

Sodelovanje Slovenije s sosednjimi državami poteka predvsem na ravneh izmenjave informacij, skupnega usposabljanja in izobraževanja (kamor spada tudi organiziranje skupnih vaj), obveščanje o nesrečah, skupno pripravljane načrtov za reševanje in pomoč, izmenjave informacij in sodelovanja v okvirih mednarodnih organizacij ipd.

S sosednjimi državami ima Slovenija dogovorjene postopke za zahteve po pomoči in načine za izvajanje te pomoči, do sedaj pa večjih potreb po skupni pomoči ni bilo. V glavnem se sodelovanje utrjuje skozi skupne vaje (predvsem na obmejnih regijah) in skozi skupno izobraževanje, usposabljanje in izmenjavo strokovnjakov. V Sloveniji ima pri tem pomembno vlogo Izobraževalni center za zaščito in reševanje Republike Slovenije na Igu, kjer prihaja do različnih strokovnih srečanj in kjer potekajo različni izobraževalni programi. Center sodeluje tudi s podobnimi centri po svetu, v zadnjem času pa postaja tudi izobraževalno središče za države vzhodne Evrope (in tudi to je način sodelovanja in povezovanja Slovenije). Lahko rečemo, da se na podlagi sklenjenih sporazumov med Slovenijo in sosednjimi državami razvija plodno in pestro

sodelovanje, še posebno na obmejnih območjih. Tako sodelovanje je smotrno tudi zato, ker nas zaradi bližine povezuje ogroženost pred skupnimi nesrečami, katerih posledice lažje odpravljamo s skupnim sodelovanjem. V bodoče bi bilo potrebno tudi jasneje urediti postopke, ki bi reševalnim ekipam in posameznim reševalcem omogočili nemoteno prehajanje državne meje, s tem pa tudi omogočili hitrejšo pomoč na kraju nesreče.

Tretja hipoteza: Slovenija ima organiziran sistem za hitro interveniranje v primeru naravnih in drugih nesreč doma in v tujini.

Izvedena hipoteza: Slovenija ima ustanovljene strokovne in profesionalne enote zaščite, reševanja in pomoči, ki so sposobne hitro in učinkovito ukrepati ob nenadnem pojavu naravnih in drugih nesreč doma in v tujini.

Tretjo hipotezo lahko potrdimo. Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami je v Sloveniji organizirano kot enoten in celovit sistem, ki je istočasno tudi podsistem Sistema nacionalne varnosti. Tako je zagotovljen celovit pristop, ki omogoča hitro ukrepanje ob naravnih in drugih nesrečah, saj je (ob primeru velikih nesreč) zagotovljeno istočasno vključevanje vseh potencialov družbe (vojska, policija, civilne organizacije, gospodarstvo ...). Poleg tega je v okviru Sistema za zaščito in reševanje organiziranih tudi vrsta strokovnih, specializiranih služb, enot in organizacij, ki so sposobne skupaj z množico ostalih organiziranih sil družbe (gasilci, Rdeči križ, Gorska reševalna služba, Jamarska reševalna služba, kinologi ...) hitro in učinkovito ukrepati ob nastanku nesreč.

Izvedeno hipotezo lahko delno potrdimo. Slovenija ima izdelane in sprejete pravno formalne podlage za ustanovitev specializiranih enot, ki so sposobne hitro in učinkovito ukrepati ob nesrečah. Minister za obrambo je konec predlanske pomladi (2001) podpisal odredbo, s katero je enoto za hitre intervencije tudi formalno ustanovil.

Dejansko pa materialno-tehnično opremljanje enote za hitre intervencije zaenkrat še poteka. Zadovoljivo so že opremljene četa za tehnično reševanje, vod za RKB zaščito in oddelek za zveze, ostale ekipe pa so bolj ali manj neopremljene. Po Uredbi o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč naj bi Uprava RS za zaščito in reševanje enote opremila v roku dveh let. Po prvih izračunih bi

bilo za uresničitev tega cilja potrebnih okoli 400 milijonov tolarjev letno. Že sedaj pa je jasno, da tega cilja ne bo mogoče uresničiti, saj je po finančnem načrtu za leto 2002 in 2003 Upravi RS za zaščito in reševanje zagotovljeno premalo finančnih sredstev. Zato je realneje pričakovati, da bo enota za hitre intervencije materialno-tehnično opremljena v letu 2004.

Kadrovsko je bila enota popolnjena lani jeseni in pri tem ni bilo večjih težav. Kandidate za pripadnike enote so poklicali na razgovore v Upravi RS za zaščito in reševanje in vsak se je lahko sam odločil, ali bo njen član ali ne. Na tem mestu je potrebno poudariti, da so torej pretežno vsi pripadniki enote za hitre intervencije prostovoljci, ki so prav zaradi tega tudi bolj motivirani za delo v taki enoti. Ta motiviranost pa zagotovo prispeva tudi k boljšemu in učinkovitejšemu opravljanju nalog. Zato tudi poveljstvo državnih sil za zaščito in reševanje in ustanovitelj enote upravičeno pričakujeta, da bodo delo enote in rezultati temu primerni.

Nekaj ekip je že bilo na usposabljanju, med njimi tudi vod za RKB zaščito. Njegovi pripadniki so bili zelo zainteresirani in motivirani za delo. To je pomembno tudi zato, ker se bo morala enota za hitre intervencije usposabljati vsaj dvakrat do trikrat na leto, da bo obdržala svojo izurjenost.

Četrta hipoteza: Slovenija ima s programom oblikovanja državnih zalog materialnih sredstev zagotovljeno osnovo za nudenje hitre in učinkovite pomoči ob naravnih in drugih nesrečah doma in v tujini.

Tudi četrto hipotezo lahko le delno sprejmemo. Skozi analizo smo zopet ugotovili, da ima Slovenija normativno pravno, s Programom oblikovanja državnih zalog materialnih sredstev urejeno tudi to področje, vendar pa se v praksi zopet izkaže, da se državne rezerve ne oblikujejo skladno s programskimi opredelitvami. Glavni razlog za to je, da so vsakoletna prejeta finančna sredstva za nakup načrtovanih potrebnih materialnih sredstev bistveno premajhna za zadovoljivo izvajanje načrtovanega popolnjenja. V programu oblikovanja državnih zalog je za leto 2002 predviden nakup sredstev v višini 300 milijonov tolarjev. Iz državnega proračuna pa je bilo za ta namen prejetih desetkrat manj finančnih sredstev. Prav tu pa se lahko na nek način izkažejo prednosti sodelovanja Slovenije s sosednjimi državami in vključevanja Slovenije v evropske integracije ter sodelovanje z mednarodnimi organizacijami.

Zaključek

Slovenija je po mednarodnopravnem priznanju začela urejati vprašanja na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Sodelovanje s sosednjimi in drugimi državami, s katerimi je sklenila dvostranske ali večstranske sporazume, ter z mednarodnimi organizacijami je zelo dobro na področjih medsebojnega obveščanja o nevarnostih, preprečevanja nevarnosti in nesreč ter pri medsebojni pomoči ob nesrečah. Na podlagi sklenjenih sporazumov poteka tudi usklajevanje operativnih načrtov zaščite, reševanja in pomoči, kar zmanjšuje tveganja zaradi naravnih in drugih nesreč. Cilji mednarodnih sporazumov pa niso usmerjeni le k zagotavljanju medsebojne pomoči ob nesrečah, temveč so tudi podlaga za skupno načrtovanje preventivnih ukrepov, pospeševanje znanstveno-raziskovalnega dela, izobraževanja in drugih dejavnosti, pomembnih za varstvo pred nesrečami.

Za Slovenijo je pomembno predvsem sodelovanje s sosednjimi državami, s katerimi imamo sklenjene dvostranske sporazume o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Sporazum še ni sklenjen z Italijo, je pa v postopku usklajevanja z obeh strani in se predvideva, da bo podpisan še v letu 2003). Ogroženost sosednjih držav pred nesrečami je predvsem v obmejnih regijah namreč podobna kot v Sloveniji, zato je izmenjava informacij in izkušenj zelo koristna. Zaradi velike nevarnosti nesreč v nekaterih obmejnih področjih pa je izrednega pomena tudi skupno izvajanje preventivnih dejavnosti za preprečitev le teh. Sosednje države so tudi prve, ki nam lahko v primeru naravnih in drugih nesreč priskočijo na pomoč.

V skladu s težnjami Slovenije po vključevanju v mednarodne organizacije je dobro tudi sodelovanje Slovenije z Zvezo Nato in z Organizacijo združenih narodov ter Evropsko unijo. Slovenija je seznanjena z načeli in postopki skupne pomoči vseh treh organizacij in na podlagi teh spoznanj uspešno sodeluje z vsemi.

Da pa bi bile aktivnosti in sodelovanje Slovenije v mednarodni skupnosti v bodoče še uspešnejše, bi bilo potrebno še marsikaj postoriti. Predvsem bi bilo potrebno več pozornosti posvetiti čimprejšnji ustrezni in zadostni materialno-tehnični opremljenosti enot za zaščito, reševanje in pomoč (predvsem enote za hitre intervencije, saj le s to sodelujemo tudi v tujini). Oprema mora biti usklajena z zahtevami po opremljenosti raznih mednarodnih organizacij, kajti le tako se lahko skupno deluje pri aktivnostih

reševanja in pomoči. Standardizacija opreme, veščin in postopkov zaščite, reševanja in pomoči je ključna za uspešno sodelovanje. Predvsem bi bilo potrebno rešiti vprašanje prevoza naših enot na mesta nesreče oziroma na lokacije, kjer so potrebne. Pomembno je tudi, da se za doseg hitrega aktiviranja in za hiter premik enote za hitre intervencije na prizadeta območja v tujini reši vprašanje dodelitve namenskih deviznih finančnih sredstev Upravi za zaščito in reševanje Republike Slovenije, katere bi bilo možno uporabiti takoj, ko se za to pojavi potreba.

Jasneje je potrebno tudi opredeliti postopke v primeru napotitve državnih sil v tujino. To pomeni predvsem uvedbo takih predpisov, ki bi poenostavili prestop meje pripadnikom enote za hitre intervencije, ki so namenjeni na pomoč v tujino. To je pomembno zaradi čim hitrejši pomoči na prizadetem področju.

Slovenija si torej prizadeva za tako politiko mednarodnega sodelovanja, ki bo zagotovila hitro in učinkovito odzivanje v kriznih situacijah, tako glede zaščite in reševanja ljudi, kot preventivnega delovanja in sanacije posledic nesreč. Zato so ji blizu cilji Friburškega foruma iz leta 2002 (ministrska konferenca o regijskem sodelovanju in usklajevanju kriznega upravljanja v Evropi in novo nastalih državah v regiji, ki se je odvijala 15. in 16. junija 2002 v Fribourgu v Švici v organizaciji UN-OCHA in v sodelovanju z NATO), ki zajemajo ključne probleme varstva pred nesrečami v današnjem času. Forum si je postavil naslednje cilje:

- zmanjšati razlike in odpraviti nasprotja v pooblastilih institucij znotraj posamezne države in med državami;
- doseči, da se postopoma opustijo nepotrebni in zastareli postopki pri pošiljanju reševalnega osebja ter materialne in druge humanitarne pomoči prek državnih meja;
- povečati število razpoložljivih sil in sredstev za zaščito, reševanje in pomoč v kriznih situacijah ter izboljšati pripravljenost sil;
- izboljšati koordinacijo kriznega upravljanja v posameznih državah in pri izvajanju medsebojne pomoči v regiji (Ušeničnik, 2002:481).

10. Viri

1. Bukinac, Zorica (1993): Srednjeevropska pobuda - sodelovanje na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Ujma, št. 7, str. 181-182
2. Dobnik Jeraj, Milena; Smodiš, Martin (2000/2001): Sodelovanje Slovenije in Madžarske na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Ujma, št. 14-15, str. 425-432
3. Dobnik Jeraj, Milena (2002): Kandidatke podpisale memorandum o sodelovanju. Informativno vojaško-strokovno glasilo Ministrstva za obrambo RS - Slovenska vojska, letnik X/21, 20. december, str. 12
4. Dolščak, Milivoj (1993): Enote civilne zaščite za hitre intervencije. Ujma, št. 7, str. 213-217
5. Grad, Anotn (2000/2001): Kaj se lahko naučimo iz reševalne akcije ob potresu v Turčiji?. Ujma, št. 14-15, str. 441-442
6. Grizold, Anton (1999): Evropska varnost. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
7. Jeraj, Julij (1998a): Sistem Organizacije Združenih narodov za pomoč ob nesrečah. Ujma, št. 12, str. 230-232
8. Jeraj, Julij (1998b): Urad OZN za usklajevanje humanitarnih dejavnosti - odsek za pomoč ob nesrečah. Ujma, št. 12, str. 233-237
9. Karba, Jasmina (1997a): Uvajanje interoperabilnosti na civilnem področju delovanja Zveze NATO. Ujma, št. 11, str. 273-274
10. Karba, Jasmina (1997b): Vloga Zveze NATO pri zagotavljanju mednarodne pomoči ob naravnih nesrečah. Ujma, št. 11, str. 270-272
11. Karba, Jasmina (1998): Sodelovanje držav severnoatlantskega partnerskega sveta ob večjih nesrečah. Ujma, št. 12, str. 228-229
12. Krajič Tolmin, Cvetka (2000/2001): Mednarodna vaja Trans-Carpathia 2000. Ujma, št. 14-15, str. 385-389
13. Kuntarič, Bojan (2002): Enota za hitre intervencije - na način civilne zaščite. Revija Obramba, letnik 34, št. 5, maj 2002, str. 18-20
14. Lavrač, Roman (1994): Enota civilne zaščite za hitre intervencije. Ujma, št. 8, str. 237-241
15. Malešič, Marjan (1998): Varstvo pred nesrečami na pragu novega tisočletja. Ujma, št. 12, str. 5-6

16. Malešič, Marjan (1999): Slovenska javnost o varstvu pred nesrečami. Ujma, št. 13, str. 343-349
17. Maršič, Dorijan (2000/2001): Sodelovanje Slovenije v vaji Trans-Carpathia 2000. Ujma, št. 14-15, str. 390-391
18. (1996): Mednarodne organizacije in programi, s katerimi sodeluje Slovenija pri varstvu pred nesrečami. Ujma, št. 10, str. 295
19. Nagode, Aleksander (2000/2001): Sistemi Evropske Unije za civilno zaščito, ukrepanje ob onesnaženjih morja in humanitarno pomoč. Ujma, št. 14-15, str. 417-420
20. Petrovič, Janez (1997): Dejavnost izobraževalnega centra za zaščito in reševanje Republike Slovenije. Ujma, št. 11, str. 275-278
21. Smodiš, Martin (1999): Mednarodna vaja Mura '98. Ujma, št. 13, str. 317-325
22. (2000/2001): Strategija Združenih narodov "Za varnejši svet v 21. Stoletju: zmanjšanje tveganj in nesreč". Ujma, št. 14-15, str. 415-416
23. Ušeničnik, Bojan (1996): Mednarodno sporazumevanje Slovenije o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Ujma, št. 10, str. 291-292
24. Ušeničnik, Bojan (1997): Vloga in pomen človekoljubnih organizacij pri odpravljanju posledic naravnih in drugih nesreč. Ujma, št. 11, str. 209-212
25. Ušeničnik, Bojan (1998): Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami v Republiki Sloveniji. Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana
26. Ušeničnik, Bojan (2000/2001a): Fribourški forum. Ujma, št. 14-15, str. 460-462
27. Ušeničnik, Bojan (2000/2001b): Globalizacija tveganj in globalna varnost. Ujma, št. 14-15, str 7-8
28. Ušeničnik, Bojan (2002): Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Nereče in varstvo pred njimi, Uprava RS za zaščito in reševanje - Ministrstvo za obrambo, Ljubljana 2002
29. Volaj, Gregor (2002): Hrvaška, Madžarska in Slovenija o varstvu pred nesrečami. Informativno vojaško-strokovno glasilo Ministrstva za obrambo RS - Slovenska vojska, letnik X/7, 12. april 2002, str. 21

SPORAZUMI, ZAKONI, DOKTRINE, RESOLUCIJE

30. Doktrina zaščite reševanja in pomoči: RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, maj 2000
31. Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami za obdobje od leta 2001 do leta 2006: Vlada Republike Slovenije, Ljubljana, julij 2000
32. Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami: Uradni list RS, št. 44, 21.5.2002
33. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije: Uradni list RS, št. 56, 6.7.2001
34. Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Madžarske o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami: Uradni list RS - mednarodne pogodbe, št. 11, 21.7.1995
35. Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Avstrije o sodelovanju pri preventivi in medsebojni pomoči pri katastrofah ali težkih nesrečah: Uradni list RS - mednarodne pogodbe, št. 10, 13.6.1997
36. Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami: Uradni list RS - mednarodne pogodbe, št. 24, 8.10.1999
37. Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami: Uradni list RS, št. 64, 14.10.1994
38. Zakon o obrambi: Uradni list RS, št. 82, 30.12.1994

DOKUMENTI

39. Merila za organiziranje in opremljanje državne enote za hitre intervencije: RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, marec 2001
40. Merila za organiziranje in opremljanje vodstva enote za hitre intervencije: RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, marec 2001
41. Organizacija in delovanje sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami: Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, marec 1999
42. Organizacijska zasnova sistema za zaščite in reševanja: Ministrstvo za obrambo - Republiška uprava za zaščito in reševanje, Ljubljana, 1993

43. Postopki za napotitev državnih sil in sredstev za zaščito, reševanje in pomoč v tujino: RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, (predlog)
44. Poročilo o delu izobraževalnega centra za zaščito in reševanje Ig v letu 2001. Pripravil Petrovič, Janez. RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana
45. Pregled enot za zaščito, reševanje in pomoč iz Republike Slovenije za sodelovanje v programu Partnerstva za mir Zveze NATO: RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, april 2000
46. Prioriteta dvostranskega mednarodnega sodelovanja Uprave RS za zaščito in reševanje in Inšpektorata RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Pripravil Žmavc, Bojan. RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, 1.7.2002
47. Program oblikovanja državnih rezerv materialnih sredstev za zaščito reševanje in pomoč: RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, maj 2001
48. Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami - umestitve in primerjave: RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, avgust 2001
49. Structured information exchange and co-operation between Slovenia and neighbouring countries (Information exchange with the candidate countries, Vienna, 1-4. April 2002). Pripravila Dobnik Jeraj, Milena. RS Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, 2002
50. Vade-mecum of civil protection in the European Union: European Commission, Directorate - General for Enviroment, october 1999
51. Zbornik referatov s 3. Konference o sodelovanju držav srednje, vzhodne in jugovzhodne Evrope na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami: Ministrstvo za obrambo - Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, 1994

INTERNETNE STRANI

52. Uprava RS za zaščito in reševanje: www.mo-rs.si/urszr/slo_win/index.htm
53. Mednarodna dejavnost Uprave RS za zaščito in reševanje: http://www.urszr.mo-rs.si/slo_win/mednarod/spripravljenost_sodelovanje.htm
54. Zveza NATO: <http://www.nato.int/>

55. Organizacija Združenih narodov (United Nations)
<http://www.unsystem.org/index.html>
56. OCHA-Urad Združenih narodov za usklajevanje humanitarnih dejavnosti (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs):
<http://www.reliefweb.int/>
57. Evropska Unija: http://europa.eu.int/index_en.htm

INTERVJU

Andrej Bauman, svetovalec za opremljanje in financiranje dejavnosti za zaščito in reševanje na Upravi RS za zaščito in reševanje

Miro Puppis, svetovalec za izvajanje operativnih nalog na Upravi RS za zaščito in reševanje

Gregor Volaj, referent za mednarodno sodelovanje na Upravi RS za zaščito in reševanje